

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Nina Marič

MATERINSKI DOMOVI V SLOVENIJI

Diplomsko delo

Ljubljana, 2004

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Nina Marič
Mentorica: redni prof. dr. Zinka Kolarič
Somentor: izredni prof. dr. Marjan Brezovšek

MATERINSKI DOMOVI V SLOVENIJI

Diplomsko delo

Ljubljana, 2004

Kazalo

KAZALO	3
SPISEK TABEL.....	5
SPISEK SLIK.....	6
UVOD.....	7
1. TEORETSKE OSNOVE	9
1.1. NEPROFITNE ORGANIZACIJE	9
1.1.1. Vrste neprofitnih organizacij	11
1.1.2. Javne neprofitne organizacije	14
1.1.3. Zasebne neprofitne organizacije	15
1.2. ODNOS DRŽAVE DO NEPROFITNIH ORGANIZACIJ S PODROČJA SOCIALNEGA VARSTVA	19
2. ANALIZA MATERINSKIH DOMOV V SLOVENIJI.....	25
2.1. USTANOVITEV IN KONCEPT DELA V MATERINSKIH DOMOVH	25
2.1.1. Materinski dom Škofljica in Materinski dom Višnja gora	25
2.1.2. Materinski dom Solkan in Dom Karitas na Cesti	27
2.1.3. Materinski dom Postojna	30
2.1.4. Materinski dom Celje	32
2.1.5. Materinski dom Straža pri Novem mestu	34
2.1.6. Materinski dom Ljubljana	36
2.1.7. Materinski dom Maribor	38
2.1.8. Sklepne ugotovitve glede ustanovitve in koncepta dela v materinskih domovih	40
2.2. FINANCIRANJE MATERINSKIH DOMOV	44
2.2.1. Zavod Pelikan – Karitas	44
2.2.2. Zavod Karitas Samarijan	45
2.2.3. Talita kum zavod Postojna	46
2.2.4. Zavod Socio – Zavod za socialno varstvene dejavnosti Celje	46
2.2.5. Center za socialno delo Novo mesto	47
2.2.6. Materinski dom Ljubljana	48
2.2.7. Center za socialno delo Maribor	48
2.2.8. Sklepne ugotovitve glede financiranja materinskih domov	48
2.3. ZAPOSLENOST V MATERINSKIH DOMOVH	51
2.3.1. Zavod Pelikan – Karitas	51
2.3.2. Zavod Karitas Samarijan	52
2.3.3. Talita kum zavod Postojna	52
2.3.4. Zavod Socio – Zavod za socialno varstvene dejavnosti Celje	52
2.3.5. Materinski dom Ljubljana	53
2.3.6. Center za socialno delo Novo mesto	53
2.3.7. Center za socialno delo Maribor	53
2.3.8. Sklepne ugotovitve glede zaposlenost v materinskih domovih	53
2.4. PROSTORSKI POGOJI IN ZASEDENOST MATERINSKIH DOMOV	55
2.4.1. Zavod Pelikan – Karitas	55
2.4.2. Zavod Karitas Samarijan	56
2.4.3. Talita kum zavod Postojna	56
2.4.4. Zavod Socio – Zavod za socialno varstvene dejavnosti Celje	57
2.4.5. Materinski dom Ljubljana	57
2.4.6. Center za socialno delo Novo mesto	58
2.4.7. Center za socialno delo Maribor	58
2.4.8. Sklepne ugotovitve glede prostorskih pogojev in zasedenost materinskih domov	58
ZAKLJUČEK.....	60

LITERATURA IN VIRI.....	62
PRILOGA A.....	66
PRILOGA B.....	69

Spisek tabel

	Naslov	stran
Tabela 1.2.	Višina sredstev v MDDSZ namenjenih za vsa področja dejavnosti socialnega varstva v Sloveniji po letih	20
Tabela 2.1.8.	Primerjava materinskih domov	41
Tabela 2.2.1.	Financiranje – Zavod Pelikan Karitas	42
Tabela 2.2.2.	Financiranje – Zavod Karitas Samarijan	43
Tabela 2.2.3.	Financiranje – Talita Kum	44
Tabela 2.2.4.	Financiranje – Zavod Socio	44
Tabela 2.2.5.	Financiranje – CSD Novo mesto	45
Tabela 2.2.6.	Viri prihodkov materinskih domov v letu 2002 v odstotkih	46
Tabela 2.3.1.	Zaposlitev – Zavod Pelikan Karitas	49
Tabela 2.3.2.	Zaposlitev – Zavod Karitas Samarijan	50
Tabela 2.3.3.	Zaposlitev – Talita Kum	50
Tabela 2.3.4.	Zaposlitev - Zavod Socio	50
Tabela 2.3.5.	Zaposlitev – Materinski dom Ljubljana	51
Tabela 2.3.8.	Število zaposlenih v materinskih domovih v Sloveniji	52
Tabela 2.4.1.1.	Prostorski pogoji - Zavod Pelikan Karitas	53
Tabela 2.4.1.2.	Zasedenost na dan 30.06.2003 - Zavod Pelikan Karitas	53
Tabela 2.4.2.1.	Prostorski pogoji – Zavod Karitas Samarijan	54
Tabela 2.4.2.2.	Zasedenost na dan 30.06.2003 – Zavod Karitas Samarijan	54
Tabela 2.4.3.1.	Prostorski pogoji – Talita Kum	54
Tabela 2.4.3.2.	Zasedenost na dan 30.06.2003 – Talita Kum	55
Tabela 2.4.4.1.	Prostorski pogoji - Zavod Socio	55
Tabela 2.4.4.2.	Zasedenost na dan 30.06.2003 - Zavod Socio	55
Tabela 2.4.5.1.	Prostorski pogoji - Materinski dom Ljubljana	55
Tabela 2.4.5.2.	Zasedenost na dan 30.06.2003 - Materinski dom Ljubljana	55
Tabela 2.4.8.	Prostorski pogoji in zasedenost materinskih domov na dan 30.06.2003	57
Tabela B	Sklepna tabela o Materinskih domov v Sloveniji	67

Spisek slik

	Naslov	stran
Slika 1.1.	Javni interes vs. Skupni interes – Javno dobro vs. Skupno dobro	8
Slika 2.2.1.	Financiranje v % – Zavod Pelikan Karitas	42
Slika 2.2.2.	Financiranje v % – Zavod Karitas Samarijan	43
Slika 2.2.3.	Financiranje v % – Talita Kum	44
Slika 2.2.4.	Financiranje v % – Zavod Socio	45
Slika 2.2.5.	Financiranje v % – CSD Novo mesto	45
Slika 2.2.6.	Viri prihodkov materinskih domov v letu 2002 v odstotkih - povprečje	47

Uvod

V Sloveniji je po letu 1989 z demokratičnimi reformami prišlo tudi do velikih premikov na področju civilne družbe. Vzpostavil se je proces samoorganiziranja uporabnikov, njihovih sorodnikov in prijateljev, prostovoljcev ter strokovnih delavcev, z namenom večanja vpliva na lastno življenje in na procese v družbi. Z novimi idejami in njihovo uresničitvijo nastajajo nove oblike pomoči ljudem v stiski. Materinski domovi so ena izmed novih oblik pomoči ljudem v stiski, saj smo prvi materinski dom dobili leta 1990. Od takrat se je mreža domov počasi razširila in se še širi po celi Sloveniji. Materinski domovi so oblika pomoči namenjeni nosečnicam, porodnicam in materam z mlajšimi otroki, trpinčenim materam, materam v socialni stiski in samskim ženskam, ki so se znašle v trenutni stanovanjski, materialni pa tudi osebni stiski ter nimajo nikogar, ki bi jim lahko pomagal. Vanje se lahko zatečejo, dobijo ustrezno pomoč, si opomorejo od specifične življenjske situacije in uporabijo izkustva za uspešnejše reševanje problemov po odhodu iz doma.

Materinski domovi, kot novodobna oblika pomoči ženskam in materam v stiski, so me pritegnili, saj predstavljajo razumevanje položaja ljudi z različnimi težavi oz. socialno izključenih v luči novih vrednot, ki izhajajo iz temeljnih človekovih pravic. Želela sem jih podrobneje raziskati in tako sem si jih izbrala za osrednjo temo diplomske naloge.

Cilj moje diplomske naloge je predstaviti mrežo materinskih domov v Sloveniji, njihove ustanovitelje, ureditev, delovanje, načine financiranja in prostorske pogoje.

V nalogi bom poskušala odgovoriti na dve **vprišnanji**:

- **Kakšen je odnos med državo in materinskimi domovi?**

Odgovor bom iskala v dveh pokazateljih:

- v virih financiranja in
- številu zaposlenih.

Iz analize virov in obsega financiranja ter števila zaposlenih v materinskih domovih bom opredelila odnos države do programov materinskih domov. Odnos države je lahko spodbujevalen, nevtralen ali zaviralen.

Če je odnos zaviralen, država programov ne bo sofinancirala in bo poskušala ovirati njihovo delovanje in ustanavljanje. Če je odnos nevtralen, država ne bo naredila ničesar, kar bi oviralo ali spodbujalo njihovo delovanje. Če pa je odnos spodbujevalen, bo država programe sofinancirala in prispevala k ustanavljanju novih materinskih domov.

Drugo vprašanje je:

- **Ali je v materinskih domovih zadostno število mest oziroma ali kapacitete materinskih domov zadoščajo potrebam po njihovih storitvah?**

Na to vprašanje bom poskušala odgovoriti s primerjavo kapacitet v materinskih domovih in dejanskim stanjem zasedenosti domov.

Kot teoretsko osnovo naloge sem opredelila javne in zasebne neprofitne organizacije in pravne podlage za njihov nastanek.

V naslednjem sklopu sem predstavila sistem socialnega varstva, odnos države do zasebnega neprofitnega sektorja na področju socialnega varstva, sprejet razvojni program in način sofinanciranja dopolnilnih programov socialnega varstva s strani Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve.

V osrednjem delu naloge sem analizirala vse materinske domove v Sloveniji, njihove ustanovitelje, načine dela, financiranje, zaposlene v organizacijah, prostorske pogoje in zasedenost domov.

Na koncu sem primerjala dobljene podatke raziskave in povzela rezultate.

Pri izdelavi diplomske naloge sem uporabila naslednje metode in tehnike:

- interpretacija sekundarnih virov: analiza vsebine in primerjalna metoda,
- izveden vprašalnik in analiza dobljenih podatkov,
- interpretacija primarnih virov: analiza vsebine in primerjalna metoda.

1. Teoretske osnove

1.1. Neprofitne organizacije

Neprofitne¹ oz. nedobičkonosne organizacije so skupni pojem za javno upravo, za družbene dejavnosti in za prostovoljne organizacije, ki poslujejo brez dobička ali pa z njim, vendar cilj njihovega poslanstva ni dobiček; če pa do njega pride, se z njim ne razpolaga po svobodni presoji, ampak se le-ta vlaga nazaj v dejavnost organizacije in služi kot sredstvo za razširitev te dejavnosti, ali pa dvig kvalitete storitev (Rus, 1994: 959).

Izraz »neprofitnost« pa ni najprimernejši; primernejši bi bil ameriški »non for profit«, kar pomeni »ne za dobiček«. Neprofitne organizacije namreč lahko ustvarjajo pozitivno razliko med prihodki in odhodki. In čeprav je motiv za ustanovitev organizacije neprofiten, je pozitivno poslovanje nujno za njen obstoj. Neprofitna organizacija ne more prodajati storitev ali proizvodov na trgu kot svojo izključno dejavnost, lahko pa to počne v podporo glavne dejavnosti. Morebitno pozitivno razliko oziroma dobiček lahko porabi za svoje potrebe, nikakor pa za investiranje v pridobitniško dejavnost (Tičar, 1994, str. 5).

Obe definiciji govorita le o rezultatih dejavnosti – torej dobičku oz. nedobičku in njegovi porabi oz. neporabi, ne povesta pa ničesar o njihovem smotru, cilju, smislu obstoja.

Neprofitne organizacije: Temeljni smisel obstoja je delovanje v splošnem družbenem interesu, delovanje v splošno družbeno korist. Abstraktna in normativna opredelitev splošno družbenega interesa je: v splošnem družbenem interesu so vsa tista ravnanja, katerih rezultati koristijo vsem, ne glede na to, ali so sposobni in voljni pri njih sodelovati ali ne (Monnier, Thiry v Kolarič, Črnak-Meglič, Vojnovič, 2002: 10).

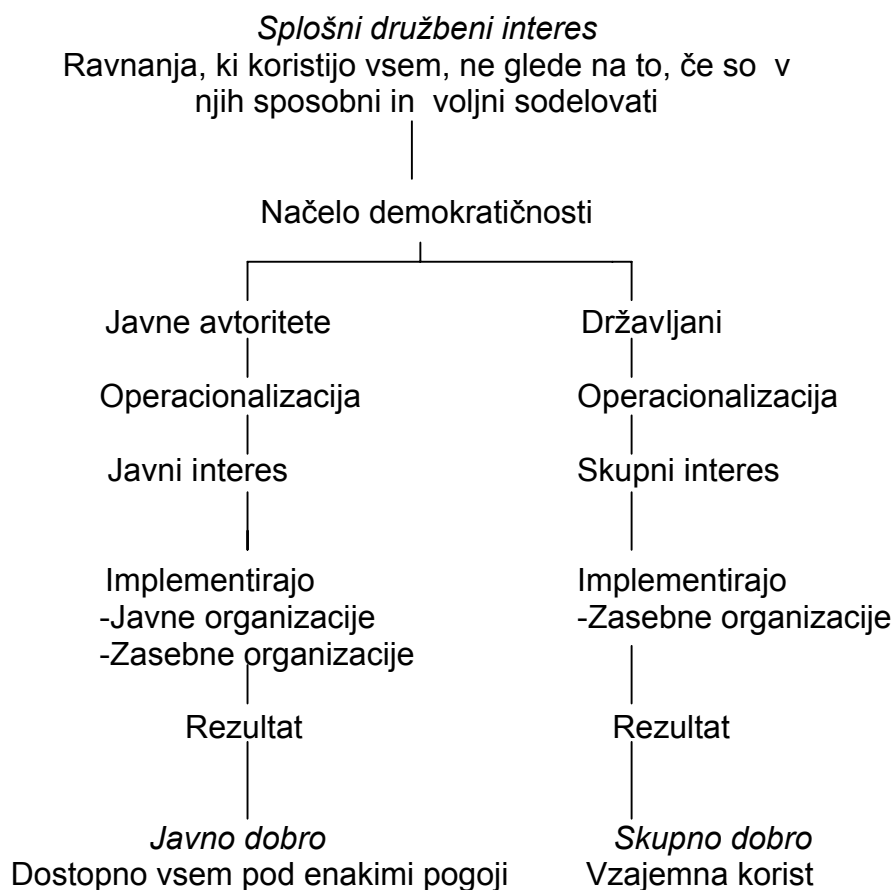
¹ Neprofitnih organizacij ne moremo tako eksplicitno definirati kot profitnih. Saj zanikanje definicije, da te organizacije minimalizirajo profit oz. da se ne zavzemajo za profitabilnosti kapitala, ni resnično.

Splošna družbena korist pa je tista, ki je legitimno operacionalizirana kot javni ali kot skupni interes² (Kolarič, Črnak-Meglič, Vojnovič, 2002:12).

Splošni družbeni interes se uresničuje skozi delovanje (Kolarič, Črnak-Meglič, Vojnovič, 2002:14):

- javnih-neprofitnih organizacij (s strani javnih avtoritet ustanovljene organizacije, ki služijo javnemu interesu) in
- zasebnih-neprofitnih organizacij (s strani zasebnih fizičnih in pravnih oseb ustanovljene organizacije, ki lahko služijo tako javnemu kot skupnemu interesu – gre za legitimno operacionalizacijo splošno družbenega interesa).

Slika 1.1. : Javni interes vs. Skupni interes – Javno dobro vs. Skupno dobro

Vir: Kolarič, 2002:32

² Javni interes opredelijo javne avtoritete, ki legitimiteto črpajo iz demokratičnega načela – volitve (saj so voljeni s strani večine volilnih upravičencev v državi). »Javno dobro« je dostopno vsem po enakimi pogoji. Javni interes je torej interes večine, pri čemer se prezre interes manjšine. Vendar pa imajo državljani tudi legitimno pravico da svoje skupne interese postavijo v funkcijo splošnega družbenega interesa.

1.1.1. Vrste neprofitnih organizacij

Neprofitne organizacije lahko delujejo v naslednjih pravno-organizacijskih oblikah (Žnidaršič-Kranjc, 1996:16):

- podjetja,
- zavodi,
- ustanove in
- društva.

Zakonske podlage za ustanovitev zgoraj omenjenih oblik so:

- Ustava RS, 42. člen (Ustava Republike Slovenije, 1996:22): Pravica do zbiranja in združevanja – zagotovljena je pravica do mirnega združevanja in do javnih zborovanj in svobodnega združevanja z drugimi,
- Zakon o društvih (Ur.l.RS št. 60/95) podaja pogoje za ustanovitev, prenehanje in delovanje društev,
- Zakon o zavodih (Ur.l.RS št. 12/91) podaja pogoje za ustanovitev, prenehanje in delovanje zavodov (zasebnih, javnih in s pravico javnosti),
- Zakon o ustanovah (Ur.l.RS št. 60/95) podaja pogoje za ustanovitev, prenehanje in delovanje ustanov,
- Zakon o gospodarskih družbah (Ur.l. št. 30/93) podaja pogoje za ustanovitev, prenehanje in delovanje gospodarskih družb, ki opravljajo pridobitno dejavnost, omogoča pa tudi ustanovitev gospodarskih družb, ki v celoti ali deloma opravljajo dejavnost, ki ni profitna.

Podjetja kot neprofitne organizacije

V kolikor se neprofitna organizacija odloči za organizacijsko obliko »podjetja«, je pravna oblika enaka kot za podjetja, ki delujejo s profitnim namenom. Njihov položaj ureja Zakon o gospodarskih družbah (Ur.l.RS št. 30/93). Tako lahko tudi podjetja, ki so neprofitne organizacije, ločimo glede na vrsto lastnine in pravice upravljanja na (Žnidaršič-Kranjc, 1996:17):

- privatna podjetja (osebne ali kapitalske družbe),
- javna podjetja, ki se pojavijo zaradi tržnih monopolov ali posebnega interesa države na posameznem področju in

- mešana podjetja.

Ne glede na to, v kakšni lastninski obliki se neprofitna organizacija pojavlja, se morebitni dobiček ne sme razdeljevati med lastnike, temveč se lahko uporabi le za namene za katere je bila organizacija ustanovljena in za njeno poslovanje.

V ta sklop neprofitnih organizaciji uvrstimo invalidska podjetja (to so podjetja, katerih dejavnost je v prvi vrsti usposabljanje in zaposlovanje invalidnih oseb) ali zadruga (osebne družbe, ki jih organizirajo posamezniki, v obrambo pred podjetniškim kapitalom – temeljna ideja je vzajemna pomoč njihovih članom) (Rink, Lesjak, 2002: 21).

Zavodi kot neprofitne organizacije

Pri nas so zavodi najbolj tipična in najbolj razširjena oblika opravljanja neprofitne dejavnosti (Žnidaršič-Kranjc, 1996:18). Zakon o zavodih (Ur.l.RS št.12/91) opredeljuje zavod kot organizacijsko obliko za opravljanje dejavnosti s področja vzgoje in izobraževanja, znanosti, kulture, športa, zdravstva, socialnega varstva, otroškega, invalidskega in socialnega zavarovanja in drugih dejavnosti, katerih cilj opravljanja ni pridobivanje dobička. Razlikujemo:

- zavode (zasebni),
- javne zavode (za opravljanje javnih služb) in
- zavod s pravico javnosti (podelitev koncesije zasebnim zavodom za opravljanje javne službe).

Ustanove kot neprofitne organizacije

Zakon o ustanovah (Ur.l.RS št. 60/95) opredeli ustanove kot na določen namen vezano premoženje, njihov namen pa je splošnokoristen (na določenem področju delovanja) ali dobrodelen (pomagati ljudem, ki pomoč potrebujejo) in praviloma trajen.

Društva kot neprofitne organizacije

Delovanje društev ureja Zakon o društvih (Ur.l.RS št.60/95). Društvo je prostovoljno, samostojno, nepridobitno združenje fizičnih oseb, ki se združujejo zaradi skupno določenih interesov. Društvo ne sme opravljati pridobitne dejavnosti.

Cerkvene organizacije

Črnak-Meglič in Vojnovič (1997:166) pa poleg zgoraj naštetih neprofitnih organizacij opredelita kot poseben tip tudi cerkvene organizacije. To so prostovoljna neprofitna združenja fizičnih oseb, ki se združujejo zaradi enakega verskega prepričanja, v svojem okviru pa lahko opravljajo tudi dejavnost, ki je opredeljena kot dejavnost splošnega oz. posebnega družbenega pomena.

Tipologija in klasifikacija neprofitnih organizacij

Tipologija je teoretsko orodje, ki nam omogoča identificirati vrste oziroma tipe organizacij, ki obstajajo v stvarnosti. Celovito tipologijo je mogoče oblikovati na osnovi naslednjih kriterijev (Kolarič, 1994: 110-112 in Kolarič, Črnak-Meglič, Vojnovič, 2002: 27):

- *kriterij ciljev, namenov in poslanstva organizacij*: na osnovi tega kriterija organizacije razdelimo na *profitne in neprofinte*,
- *kriterij ustanovitelja/lastnika*: na osnovi tega kriterija organizacije razdelimo na *javne/vladne*, ki jih ustanovi država/vlada/lokalna skupnost in *nevladne/privatne/zasebne*, ki jih ustanovi zasebna fizična/pravna oseba.

Pri zasebnih/nevladnih/privatnih organizacijah pa nadalje ločimo še :

- *kriterij formalno pravnega statusa*: na osnovi tega kriterija organizacije delimo na tiste, ki delujejo v *javnem interesu* ali v *skupnem interesu*,
- *kriterij funkcije*: na osnovi tega kriterija organizacije, ki delujejo v javnem interesu, nadalje delimo na društva, zasebne zavode, fundacije, socialna podjetja in verske organizacije, med organizacije, ki delujejo v skupnem interesu, pa uvrščamo različne klube, društva, profesionalne in strokovne organizacije, sindikate, politične stranke, članske kooperative itd.
- *kriterij izvajalca storitev*: na osnovi tega kriterija organizacije ločimo na tiste, kjer so zaposleni *profesionalci ali prostovoljci oz. mešane*.

Pri empiričnem proučevanju neprofitnih organizacij in pri njihovem razvrščanju si lahko pomagamo tudi s klasifikacijo. Mednarodno klasifikacijo neprofitnih organizacije

je za slovenske razmere prilagodila Zinka Kolarič (Kolarič, 1997: 18) in temelji na kriteriju področja delovanja³.

1.1.2. Javne neprofitne organizacije

Javne neprofitne organizacije oz. negospodarske javne službe, preko katerih se zagotavljajo javne dobrine, označujejo naslednje značilnosti (Virant, 1998: 129):

- izvajajo se v javnem interesu,
- za njihovo zagotavljanje je odgovorna država ali lokalna skupnost,
- izvzeta je iz pravnega režima tržnih dejavnosti,
- izvaja se po posebnem javno pravnem režimu (ki se nanaša na način izvajanja dejavnosti, razmerja med izvajalci, uporabniki in državo oz. lokalno skupnostjo in na cenovni razred).

Negospodarske javne službe⁴ se določijo zakonsko oziroma z občinskim odlokom na podlagi zakona, za dejavnosti, katerih trajno in nemoteno opravljanje v javnem interesu zagotavlja država ali občina (Bohinc, 1993:128-133).

Za izvajanje javnih služb za negospodarske javne dejavnosti se ustanovijo javni zavodi, katerih ustanovitelj je država ali občina, lahko pa tudi osebe zasebnega prava. Javni zavod je pravna oseba, lahko pa predstavlja del državne ali občinske uprave (vendar je to v Sloveniji redkost) (Virant, 1998:136-148). Zakon o zavodih (Ur.l.RS št. 12/91) pa pozna še en način izvajanja javne službe – koncesijo, ki jo občine ali država podelijo privatnemu zavodu, podjetju, društvu ali drugi organizaciji, za izvajanje določenih storitev za državo oz. občino, če izpolnjuje predpisane pogoje.

Javne neprofitne organizacije morajo imeti naslednje organe (Zakon o zavodih, Ur.l.št. 12/91): svet, direktorja, strokovnega vodjo in strokovni svet.

---

³ Kultura in umetnost, šport in rekreacija; socialna in zdravstvena varnost; ekonomski, socialni ter prostorski razvoj; izobraževanje in raziskovanje; okolje; živali; pravo in zagovornišstvo; mednarodno področje; poslovno področje; poklicno področje; tehnično področje; področje nabiranja sredstev; področje požarne varnosti; vojaško področje; versko področje; etnično področje; ostalo.

Zaposleni v javnih neprofitnih organizacijah

Javne neprofitne organizacije so ustanovljene na podlagi zakona oz. občinskega odloka, v katerem se opredeli sistematizacija delovnih mest. Sistematizacijo pa lahko sprejmejo tudi za to pristojni organi javnega zavoda (Svet zavoda). Zaposleni v javnem zavodu so javni uslužbenci in njihovo delovno razmerje ureja zakon Zakon o javnih uslužbencih (Ur.l.št. 56/2002).

Financiranje javnih neprofitnih organizacij

Javne neprofitne organizacije (negospodarske javne službe) se v celoti financirajo iz javnih sredstev, saj je financiranje podrejeno socialnim načelom. Le v manjši meri se financirajo tudi iz cen storitev (Virant, 1998: 152).

1.1.3. Zasebne neprofitne organizacije

Nevladne/zasebne neprofitne organizacije so opredeljene kot prostovoljne, neodvisne in nepridobitne organizacije civilne družbe, s statusom pravne osebe, ki jih skladno z zakonom ustanovijo fizične ali pravne osebe zasebnega prava. Takšna organizacija mora biti ustanovljena in mora delovati po načelu svobodne odločitve. Delovati mora tudi po načelu nepridobitnosti, kar pomeni, da presežkov prihodkov nad odhodki in premoženja ne deli med člane ali upravo, temveč jih uporablja za doseganje v ustanovnem ali temeljnem aktu določenih ciljev. Biti mora neodvisna, zlasti od vlade in drugih organov oblasti, političnih strank in gospodarskih družb. Namen delovanja presega interese članstva oziroma mora biti splošno koristen ali doberdelen (Osnutek Strategije Vlade RS za sodelovanje z nevladnimi organizacijami, 2003)

Zasebne neprofitne organizacije predstavljajo po mnenju mnogih avtorjev pomemben instrument demokratizacije in pluralizacije odnosov, razširitve individualnih možnosti

---

⁴ Področja negospodarskih javnih služb so: vzgoja in izobraževanje, znanost, kultura, zdravstvo, socialno varstvo, otroško varstvo, invalidsko varstvo in socialno zavarovanje.

in svobodne izbire posameznikov ter povečanja aktivne participacije v moderni družbi (Črnak Meglič in Vojnič, 1997:153).

Tudi v državah vzhodne in srednje Evrope, vključno s Slovenijo, kjer je prišlo po letu 1989 do temeljnih ekonomskih, političnih in socialnih sprememb, je uveljavljanje tržne ekonomije, pravne države ter demokratične in pluralistične družbe predstavljalo najpomembnejše cilje. Ti procesi so med seboj tesno povezani, vendar jih je mogoče obravnavati tudi ločeno. Bistvo socialne transformacije so spremembe, ki zadevajo državo, njene institucije pa tudi organizacije civilne družbe za ustvarjanje razmer, v katerih bodo posamezniki postali v večji meri sposobni odgovarjati za svoj razvoj in razvoj družbe. To vključuje prestrukturiranje sistema blaginje (vključno s socialno varnostjo, zdravjem, blaginjo, kvaliteto življenja ljudi ter socialno integracijo) na način, da bo vsak državljan dobil večjo možnost za vpliv na svojo lastno situacijo (Črnak-Meglič, Vojnovič, 1997:153).

Zaradi enkratne pozicije, ki je zunaj sfere trga in zunaj sfere države, zaradi majhnosti in fleksibilnosti, ter zaradi sposobnosti, da prevedejo iniciative posameznikov v javno oz. skupno koristne namene, so zasebne neprofitne organizacije strateško zelo pomemben partner pri iskanju srednje poti v razvoju sodobnih družb. To je srednje poti, ki je ne bi pogojevale zgolj zakonitosti trga in tudi ne interesi avtoritet, ki nadzorujejo vzvode oblasti oz. države (Kolarič, Črnak-Meglič, Vojnovič, 2002:7).

Zasebne neprofitne organizacije označujejo širok spekter organizacij, ki jim je skupno da (Kolarič, 2003: 38):

- so nevladne oz. zasebne, kar pomeni, da njihov ustanovitelj/lastnik ni država,
- so neprofitne, smisel njihovega obstoja je delovanje v javno korist ali skupno korist svojih članov,
- so organizacije z določeno stopnjo formalne organiziranosti in pravil.

To so posebne entitete, ki jih odlikujejo tri osnovne značilnosti (Kolarič, 2003: 38):

- so majhne, dinamične in nebirokratske entitete. Zaradi tega so se sposobne hitro in uspešno prilagoditi spreminjajočim se družbenim pogojem,

- so volonterske, kar pomeni, da volonterji požrtvovalno izvajajo dejavnost organizacije. Zaradi tega so sposobne kakovostneje zadovoljiti potrebe uporabnikov,
- vrednote, predvsem solidarnost in altruizem – pomagati tistim, ki so pomoči potrebni.

Vendar pa v realnost delovanja teh organizacij zasledimo (Salamon v Kolarič, 2003: 38):

- da imajo ohlapno in fleksibilno strukturo le v prvi fazi razvoja. Ko rastejo se institucionalizirajo, kar pomeni, da se profesionalizirajo in birokratizirajo,
- empirično je ugotovljeno, da dejavnost skušajo izvajati z zaposlenimi in plačanimi profesionalci, ne pa volonterji in
- se komercializirajo, kar pomeni, da uporabniki kupujejo produkte oz. storitve njihove dejavnosti.

Tako zasledimo tri procese razvoja zasebnih neprofitnih organizacij (Kolarič, 2003:39):

- profesionalizacija: tendenca, da organizacija izvaja svoje dejavnosti z zaposlenimi in plačanimi profesionalci,
- etatizacija: organizacije postanejo producentke storitev za socialno državo,
- komercializacija: tržni odnosi med organizacijami (tekmovanja med samimi zasebnimi neprofitnimi organizacijami ter med njimi in zasebnimi profitnimi organizacijami).

Zaposleni v zasebnih neprofitnih organizacijah

Eden najpomembnejših kazalcev razvitosti v zasebnih neprofitnih organizacijah je zaposlenost (Kolarič, Črnak-Meglič, Vojnovič, 2002:117). V zasebnih neprofitnih organizacijah je stopnja zaposlenosti nizka, zato v večini organizacij delo opravljajo zunanji strokovni sodelavci, kot pogodbeni delavci ali volonterji. Korelacija med višino prihodkov in zaposlenostjo je visoka (Kolarič, Črnak-Meglič, Vojnovič, 2002:122).

Podatki iz raziskave leta 1996 kažejo, da je največ zaposlenih⁵ v športnih in gasilskih društvih. Delež zaposlenih v društvih, ki delujejo na področju socialnega varstva pa znaša kar 15,6% vseh zaposlenih, čeprav le-te v strukturi društev obsegajo le 3,3% delež. Ob razviti prostovoljni strukturi so v njih zaradi potrebe in narave dela nastajala močna profesionalna jedra (Kolarič, Črnak-Meglič, Vojnovič, 2002:118).

Podatki iz ankete med zaposlenimi v zasebnih neprofitnih organizacijah kažejo, da ima ena organizacija v povprečju zaposlenega le 0,4 delavca (Kolarič, Črnak-Meglič, Vojnovič, 2002:118).

Financiranje zasebnih neprofitnih organizacij

Obseg in viri financiranja zasebnih neprofitnih organizacij so poleg števila zaposlenih dokaj zanesljiv kazalec pomena sektorja in odnosov države do sektorja (Kolarič, Črnak-Meglič, Vojnovič, 2002:121). Prevladujoč način financiranja močno vpliva na strukturo in položaj teh organizacij (Salamon in Anheier, 1996:65).

Za zasebne neprofitne organizacije je značilen pluralni sistem financiranja. Te organizacije lahko sredstva pridobijo na tri načine: preko zasebnih donacij (donacije podjetij, posameznikov, fundacij, dotacij sorodnih organizacij, zapuščin), prispevkov države (prihodki iz javnih virov, državne in občinske subvencije ter subvencije skladov) in plačil za izdelke oz. storitve (prihodki iz neprofitne in profitne dejavnosti, članarine in drugi prihodki) dejavnosti (Salamon in Anheier, 1996:61-62).

Po vrsti prihodkov ločimo dva modela financiranja (Kolarič, Črnak-Meglič, Vojnovič, 2002:121):

- prevladujejo prihodki iz dejavnosti teh organizacij,
- prevladuje državno financiranje,
- Salamon in Anheier (1996:65) pa dodata še tretjega, kjer prevladujejo zasebne donacije.

---

⁵ Velja le za društva v Sloveniji (Kolarič, Črnak-Meglič, Vojnovič, 2002:117).

Pridobivanje sredstev v zasebnih neprofitnih organizacijah t.i. fund raising ali oblikovanje skladov ima vse bolj osrednje mesto, saj se le s pomočjo profesionalizacije pristopov lahko borijo za omejena sredstva potencialnih donatorjev, medtem ko z amaterskim načinom pridobivanja sredstev vse bolj izgubljajo možnost za financiranje (Svetlik, 1994: 968).

Ker zasebne neprofitne organizacije nimajo zakonsko zagotovljenega dotoka državnih sredstev, si skušajo sredstva za svoje delovanje zagotoviti s pridobivanjem sredstev od različnih donatorjev, z vlogami za sofinanciranje s strani države ter s tržno menjavo. (Gronbjerg v Svetlik, 1994: 975).

Zasebne neprofitne organizacije bi morale težiti k povišanju stopnje zasebnih donacij, kajti ta finančna sredstva so tisti vir, ki tem organizacijam zagotavlja samostojnost in avtonomijo. Razlog za nizko stopnjo zasebnih donacij v državah je davčna politika države (Salamon in Anheier, 1996:125).

1.2. Odnos države do neprofitnih organizacij s področja socialnega varstva

Ker so glavni predmet analize diplomske naloge materinski domovi v Sloveniji, ki izvajajo socialno varstvene storitve, bom tu opisala splošne značilnosti sistema socialnega varstva, v nadaljevanju podpoglavja pa odnos države do neprofitnih organizacij s področja socialnega varstva.

Socialno varstvo je del sistema socialne varnosti, ki je po ustavi temeljna človekova pravica in v najširšem smislu predstavlja celovit sistem, ki obsega vse socialne primere, vključno s primeri socialne ogroženosti ali pomanjkanja, ne glede na to ali se sistem izvaja v okviru socialnih zavarovanj ali socialnega varstva (Bubnov-Škoberne, 1993: 13).

V sistemu socialnega varstva se zagotavljajo pravice do storitev (svetovanje, pomoč, institucionalno varstvo) vsem ogroženim skupinam prebivalstva, zlasti pa invalidnim osebam, starostnikom, otrokom in odraslim v posebni življenjski situaciji, ter pravica do denarne pomoči osebam brez sredstev za življenje, ki zaradi starosti ali

nezmožnosti za delo niso sposobne ustvarjati dohodkov ali pa iz objektivnih razlogov nimajo minimalnih sredstev za preživljanje sebe in za člane družine (Bubnov-Škoberne, 1993: 14).

Država na ta način zagotavlja uresničevanje načela socialne države in pravico do življenja v dostojanstvu za tiste osebe in družine, ki so se znašle v materialni stiski ali nematerialni stiski zaradi telesne prizadetosti, duševne zaostalosti, družinskih težav ali poklicnega neuspeha. Sistem socialnega varstva ima univerzalno naravo, ker je namenjen vsakomur, ki si svoje socialne in materialne problematike ne morejo razrešiti sami ali v okviru družine (Bubnov-Škoberne, 1993: 14).

Moderna socialna država skuša kurativno delovanje (s katerimi se rešujejo nastale socialne težave ali stiske) v korist prebivalcev v stiski omejiti in usmeriti svoje aktivnosti v preventivne dejavnosti (s katerimi se poskuša preprečiti nastanek socialnih problemov), s katerimi naj bi se ustvarili pogoji, da bi posameznik in družina uspešno funkcionirali v družbi (Bubnov-Škoberne, 1993: 14).

Država ustvarja pravno podlago za osnovno delovanje neprofitnih organizacij, tako ima regulativno kot tudi podporno vlogo, saj organizacije, ki nudijo socialno varstvene storitve, tudi sofinancira. Med programe, ki jih bo podpirala država, sodijo tudi materinski domovi, zavetišča za ženske in varne hiše. (NPSV, Ur.l. RS, št. 31/00, str. 3784).

Zakon o socialnem varstvu (Ur.l., št. št. 54/1992, 42/1994 – odločba Ustavnega sodišča št. 1/1999 in 41/1999) ureja sistem pravic iz socialnega varstva za vsakega posameznika. S tem zakonom so določeni pogoji za nudenje socialno varstvenih storitev in denarnih dajatev vsakomur, ki je v stiski. Socialno varstveni sistem pa lahko izvajajo javni in zasebni zavodi, dobrodelne organizacije, organizacije za samopomoč, invalidske organizacije in zasebniki. Država, ki je po zakonu dolžna organizirati in prispevati večino sredstev za izvajanje pravic po zakonu, s tem izpolnjuje obveznosti določene z Ustavo Republike Slovenije in z mednarodnimi konvencijami, ki obvezujejo Slovenijo (Bubnov Škoberne, 1993: 9). Država ima na tem področju splošne in posebne naloge. Med splošnimi nalogami je dolžnost države, da skrbi za preprečevanje socialno varstvene ogroženosti; na ožjem področju socialnega varstva pa je dolžnost države, da državni zbor sprejme socialno varstveni

program, v katerem je določena strategija in prednostna področja socialnega varstva, specifični ukrepi za posamezna območja in omrežje javne službe socialnega varstva. (Bubnov-Škoberne, 1993: 18).

Država ugotavlja, da poleg socialno varstvenih storitev, ki jih določa zakon kot javno službo, predstavljajo pomemben delež celovitega sistema socialnega varstva tudi druge dejavnosti, ki zlasti dopolnjujejo javno službo ali pa ponujajo razne alternativne programe. Pogosto so nosilci teh dejavnosti civilna združenja, nevladne organizacije in zasebniki. Njihovi programi temeljijo na neprofitnih načelih, vključujejo oblike prostovoljnega dela in dobrodelnosti (NPSV, Ur.l. RS, št. 31/00, str. 3784).

V zadnjem desetletju se država umika s področja neposrednega zadovoljevanja socialnovarstvenih potreb državljanov. Nevladne organizacije so na globalni ravni doživljale spremembe; narasle so številčno, prevzele so številne naloge, ki jih vladne organizacije niso mogle ali pa niso želele več opravljati. Glavna sprememba je, da so postale sestavni del omrežij, ki izvajajo javne programe (Levingstone in sodelavci v Rus, 2001). Zato država, v odnosu do nevladnih organizacij, nastopa kot spodbujevalec njihovega razvoja, ureja zakonske možnosti za njihovo delovanje, skrbi za opredelitev mesta delovanja nevladnega sektorja pri izvajanju dejavnosti socialnega varstva, zagotavlja in prerazporeja sredstva za njihovo delovanje in izvaja razpise za sofinanciranje programov, podeljevanje dovoljenj in koncesij za delo ter skrbi za kakovost in nadzor nad izvajanjem dejavnosti (Ferlan-Istinič, 2002).

Nacionalni program socialnega varstva do leta 2005 (NPSV) je Državni zbor sprejel na podlagi Zakona o socialnem varstvu (Ur. l. RS, št. 54/92, 42/94 – odločba Ustavnega sodišča, 1/99 in 41/99) in poslovnika Državnega zbora (Ur. l. RS št. 40/93, 80/94, 28/96, 26/97) leta 2000. Nacionalni program socialnega varstva povzema strategijo socialnega razvoja Slovenije. V njem so zajeta področja socialnega varstva, cilji, ki jih država namerava izpolniti na posameznem področju socialnega varstva in strategija uresničevanja zastavljenih ciljev. Postavljena so tudi merila za določitev mreže javnih služb, merila za oblikovanje mreže služb z javnimi pooblastili, izhodišča za oblikovanje mreže socialno-varstvenih dejavnosti, ki jih bo vzpodbujala in sofinancirala država preko skupnega programa, izhodišča za nadaljnji razvoj pluralnosti socialnega varstva, dodatni ukrepi za območja s posebno socialno problematiko, finančni pogoji za uresničitev programa, temeljne usmeritve za

dograditev zakonodaje in nosilci odgovornosti za uresničitev programa (NPSV, Ur.l. RS, št. 31/00).

Država razglašča svoj interes za vzpostavitev in dograditev racionalne, dogovorjene in pregledne nacionalne mreže teh dejavnosti, zato spodbuja in sofinancira njihove programe, izbor le-teh bo temeljil na javnih razpisih, učinke pa bodo spremljali evalvatorji (NPSV, Ur.l. RS, št. 31/00, str. 3784). V NPVS se država tudi zavezuje, da bo navedeno mrežo sofinancirala v daljšem časovnem obdobju, zagotovila bo ustrezne deleže pri prostorskih in drugih pogojih za začetek njihovega delovanja (NPSV, Ur.l. RS, št. 31/00, str. 3785).

Eden izmed ciljev nacionalnega programa je, da se v Sloveniji razširi mreža materinskih domov in zavetišč. Radi bi dosegli kapaciteto 250 ležišč (skupaj v materinskih domovih in zavetiščih)⁶ (NPSV, Ur.l. RS, št. 31/00, str. 3784).

Država preko Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve (MDDSZ) podpira nevladne organizacije s sofinanciranjem programov s področja socialnega varstva že od leta 1993, resneje pa je k sofinanciranjem teh programov pristopilo leta 1996. Višina sredstev za omenjene programe se je v naslednjih letih povečala.

Tabela 1.2.: Višina sredstev, ki jih MDDSZ v okviru dopolnilnih programov socialnega varstva na podlagi javnega razpisa nameni sofinanciranju programov socialnega varstva

Leto	Višina sofinanciranja v SIT
1996	136.100.000,00
1997	170.300.000,00
1998	248.500.000,00
1999	347.900.000,00
2000	501.700.000,00
2001	678.033.000,00
2002	872.753.000,00
2003	976.557.516,00

Vir: Ferlan-Istinič (2003:1)

⁶ V MDDSZ izvajajo Dopolni program socialnega varstva v okviru Področja socialnih zadev. V Dopolnilni program socialnega varstva spadajo tudi materinski domovi, varne hiše in zavetišča ter programi psihosocialne pomoči ženskam in otrokom žrtvam nasilja. Vse oblike pomoči ženskam vodijo v enoviti obliki, zato je težko izluščiti podatke le za materinske domove. V tem poglavju bom govorila o vseh naštetih oblikah neprofitnih organizacij za pomoč ženskam in otrokom.

Po mnenju Marjete Ferlan Istinič je poslanstvo ministrstva, da programe sofinancira in njihove izvajalce spodbuja pri razvijanju programov in iskanju drugih virov sofinanciranja, predvsem s strani lokalnih skupnosti, različnih donacij, možnosti sponzorstva, sredstev fundacij in profitne dejavnosti.

Ministrstvo vsako leto izvaja javni razpis za dodelitev sredstev za sofinanciranje programov socialnega varstva. Sofinanciranje programov je lahko v enkratnem znesku (program A), letno (program B) ali večletno (program C - tako je izvajalcem zagotovljeno stabilno sofinanciranje). Posebna komisija za izvedbo javnega razpisa in oceno vlog za dodelitev sredstev za sofinanciranje programov socialnega varstva, v razpisu za sofinanciranje programov določi kriterije za posamezno področje socialnega varstva.

Sredstva, določena na podlagi uporabe navedenih meril, so v vseh primerih namenjena izvajanju programa, zato se pri kontroli namenske uporabe sredstev preverja, ali so bila uporabljena za izvajanje programa kot celote ali ne, ali so bila dosledno uporabljena v skladu z merili, ki so služila za odmero višine sredstev. Sredstva se lahko porabijo samo za izvajanje programa in sicer za stroške dela ter materialne stroške (MDDSZ, področje socialnih zadev, Zapisnik, št. 663-05-011/98-42 z dne 19.12. 2002, str. 4).

Pri programu materinskih domov in zavetišč za ženske se kot merilo upošteva število uporabnikov, raznolikost aktivnosti posameznega izvajalca in nujni materialni stroški, ki so potrebni za izvajanje programa. Pri programu zavetišč je komisija upoštevala 1 strokovnega delavca na 5-6 uporabnic in uporabnikov; pri materinskih domovih pa 1 strokovnega delavca na 6 do 8 uporabnic in uporabnikov, ob specifičnosti izvajanja programa (MDDSZ, področje socialnih zadev, Zapisnik št. 663-03-001/03-24, z dne 20.10.2003, str. 1-2).

Za sofinanciranje materialnih stroškov, neposredno vezanih na izvajanje programov stanovanjskih skupin, se prizna delež materialnih stroškov v višini ocenjenega povprečnega mesečnega stroška na uporabnika v stanovanjski skupini. Povprečni

strošek na uporabnika je bil v letu 2003 določen v višini 515 SIT na dan (MDDSZ, področje socialnih zadev, Zapisnik, št. 663-05-011/98-42, z dne 19.12. 2002, str. 2).

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve bo tudi v prihodnjih letih nadaljevalo z izvajanjem javnih razpisov, saj je pri sledenju Nacionalnemu programu socialnega varstva zelo pomembno usmeriti pozornost predvsem na razširitev mreže za programe, kjer mreža še ni vzpostavljena in s tem na povečanje kapacitet, izboljšanje strokovnega pristopa pri izvajanju posameznih programov in tako prilagoditi programe posameznim specifičnim potrebam uporabnic in uporabnikov (Ferlan-Istinič, 2003).

2. Analiza materinskih domov v Sloveniji

2.1. Ustanovitev in koncept dela v materinskih domovih

Predmet analize, kjer se bom osredotočila na ustanovitev doma in koncept dela v njem, so vsi materinski domovi v Sloveniji: Materinski dom Škofljica in Materinski dom Višnja gora (upravlja ju Zavod Pelikan Karitas), Materinski dom Solkan in Dom Karitas na Cesti (upravlja ju Zavod Karitas Samarijan), Materinski dom Postojna (upravlja ga Talita Kum – Zavod za pomoč materam in ostarelim Postojna), Materinski dom Celje (upravlja ga Zavod Socio), Materinski dom Novo mesto (upravljal ga je Center za socialno delo Novo mesto), Materinski dom Ljubljana (upravlja ga Republika Slovenija) in Materinski dom Maribor (upravlja ga Center za socialno delo Maribor). Na koncu podpoglavja bom povzela skupne značilnosti in razlike med domovi.

2.1.1. Materinski dom Škofljica in Materinski dom Višnja gora

2.1.1.1. Ustanovitev

Materinski dom Škofljica je leta 1990 ustanovil Zavod Pelikan Karitas Ljubljana kot prvi program materinskega doma v državi⁷. Program Materinski dom Višnja Gora pa je začel z delovanjem leta 1998. Posebnost tega programa je, da bivajo v tej enoti tiste ženske in matere z otroci, ki potrebujejo daljše obdobje nastanitve in so bile že vključene v program življenja in dela v Materinskem domu na Škofljici.

Program materinskega doma (tako v Škofljici kot v Višnji gori) je namenjen nosečnicam, porodnicam, materam z majhnimi otroki, trpinčenim ženskam z otroki, samskim trpinčenim ženskam, materam v socialni stiski in ženskam v specifični stiski.

---

⁷ (Povzeto po MDDSZ, 1998, Razpisna dokumentacija: Javni razpis za sofinanciranje programov socialnega varstva in programov za podporo družini, ki jih bo MDDSZ sofinanciralo v daljšem časovnem obdobju in MDDSZ, 2002, Razpisna dokumentacija: Prijava na razpis za podaljšanje sofinanciranja programov socialnega varstva, kateremu v letu 2002 poteče večletno sofinanciranje)

Pogoji za vključitev v program so: lastna odločitev, izpolnjevanje enega izmed kriterijev – kdo uporabnice so, sprejemanje programa in pravil življenja v materinskem domu. Uporabnice lahko bivajo v domu največ tri leta.

Cilji programa so:

- sprejem uporabnice v stiski in zagovorništvo,
- strokovna pomoč,
- samopomoč,
- pozitivna samopodoba, samospoštovanje in učenje samovrednotenja,
- osebna in duhovna rast,
- razvoj socialne razsežnosti,
- zaposlitev,
- rešitev stanovanjskega problema.

2.1.1.2. Koncept dela v materinskih domovih Škofljica in Višnja gora

Program se izvaja v več fazah:

- Pred sprejemom:

Telefon materinskega doma je javno dostopen:

- preko njega se svetuje ženskam, ki so v socialni stiski, žrtvam nasilja in tistim, ki so v ekonomski ali stanovanjski stiski,
- posredujejo se informacije o mreži organizacij, ki pokrivajo določeno področje in možnosti, ki jih ima uporabnica na izbiro,
- uporabnici se nudi opolnomočenje,
- nudi se možnost pogovora z vodjo doma, kjer se predstavi program materinskega doma, pravila življenja v njem in prostorski normativi. Ob tem se sreča s strokovno delavko in uporabnicami,
- svetuje se tudi preko spletne strani www.med.over.net.

- Sprejem:

- sprejem se opravi po predhodni seznanitvi s programom,
- kadar je stiska akutna in sprejem nujen se opravi mimo teh pogojev;

Uporabnico se sprejme na lastno željo ali na priporočilo centrov za socialno delo, zdravstvene ustanove, Ženske svetovalnice, Karitas ali druge nevladne organizacije, vendar z njeno privolitvijo.

- Program bivanja:
  - v času enega meseca uporabnica spozna program in druge uporabnice. po preteku tega obdobja se podpiše pogodba,
  - z vsako uporabnico vodja doma naredi individualen načrt, ki opredeljuje cilje za reševanje problema,
  - ciljem se sledi z različnimi oblikami dela: socialne delavnice, delovna terapija, dnevne okupacije....
  - mesečno se preverja individualni program z uporabnico,
  - vzpodbuja in razvija se medsebojna pomoč in samopomoč uporabnic,
  - vzpostavlja se socialna in strokovna mreža,
  - postopoma uporabnica prevzema odgovornost in kontrolo nad lastnim življenjem, dobi moč, razvije lastno aktivnost in zaključi program.
- Spremljanje po odhodu:

uporabnice, ki želijo lahko ohranijo stik z materinskim domom. Tako jim nudi oporo in podporo pri vključevanju v novo življenjsko situacijo.
- Preventiva:

vključevanje v razne akcije, izobraževanja, pisanje člankov, izdaja publikacij, predavanja...

2.1.2. Materinski dom Solkan in Dom Karitas na Cesti

2.1.2.1. Ustanovitev

Škofijska Karitas Koper je leta 2000 ustanovila Zavod Karitas Samarijan, ki nosi ustanoviteljske pravice in dolžnosti materinskih domov v Solkanu in na Cesti⁸.

Materinski dom Solkan je bil ustanovljen leta 2000 na pobudo Centrov za socialno delo Ajdovščina, Nova Gorica, Koper in delavcev Karitas na terenu, ki poznajo

---

⁸ (Povzeto po MDDSZ, 2002, Razpisna dokumentacija: Prijava na javni razpis za sofinanciranje programov socialnega varstva v letu 2002)

problematiko nasilja na področju Primorske. Leto kasneje se je odprl Dom Karitas na Cesti, ki pomeni nadgradnjo programa v materinskem domu Solkan in daje uporabnicam možnost podaljšanja namestitve.

Sprejemanje novih stanovalk poteka pretežno na pobudo strokovnih delavcev centrov za socialno delo in delavcev Karitas. Stanovalke prihajajo tudi na lastno pobudo in jih kasneje vključijo v institucionalno obravnavo.

Ciljna skupina v domu so nosečnice, porodnice, matere z otroki, trpinčene matere in ženske v materialnih in drugih stiskah. O sprejemu odloča strokovni tim, na podlagi predhodnega razgovora s prosilko, pisne vloge in mnenja pristojnih organizacij. Bivanje v domu lahko traja do enega leta, z možnostjo podaljšanja v utemeljenih primerih.

Cilji programa so:

- človeška in strokovna pomoč pri nujenju čustvene opore za reševanje osebnih stisk uporabnice,
- ozavedanje težav, ki so uporabnico privedle do odločitve, da se je umaknila iz nevdržnih razmer v matični družini,
- razvijanje odgovornosti za uresničevanje individualnega programa zaradi oblikovanja prihodnjega življenja,
- pomoč pri vzgoji in negi otroka,
- nudenje pomoči stanovalki pri razvijanju partnerske, starševske perspektive ter pomoč pri iskanju zaposlitve,
- vzpostavljanje socialne mreže ob podpori stanovalk in skupine za samopomoč,
- učenje osnovnih higienskih in drugih navad ter veščin preko delovne terapije.

2.1.2.2. Koncept dela v Materinskem domu Solkan in Domu na Cesti

Način dela s stanovalkami je podrejen življenjskim ciljem, ki jih s stanovalko oblikujejo po enomesečni oz. dvomesečni prilagoditvi v novem okolju na podlagi

aktualne problematike vsake posameznice. Za doseganje ciljev se poslužujejo naslednjih metod in načinov dela:

Individualno delo:

- svetovanje materam in ženskam, ki trpijo zaradi različnih oblik nasilja z namenom priprave na odhod iz matične družine,
- sodelovanje s strokovnimi institucijami v zvezi s pripravo na namestitvev,
- sprejem in nastanitev stanovalk in otrok,
- nudenje prve socialne pomoči,
- izdelava individualnega načrta za reševanje aktualnih problemov in izboljšanje socialnih zmožnosti uporabnic, predvsem pa za razvijanje ekonomske samostojnosti,
- nudenje osebne pomoči uporabnicam,
- svetovanje, urejanje zadeve z namenom nudenja pomoči matični družini in urejanju partnerskih odnosov,
- pomoč v postopkih pri reševanju zadev pri drugih institucijah,
- učenje starševstva, sodelovanje in pomoč pri vzgoji otrok, usposabljanje za opravljanje hišnih, gospodinjskih in drugih del,
- pridobivanje socialnih veščin.

Skupinsko delo:

- delovna terapija (kuhanje, čiščenje, pranje, oskrba s potrošnim materialom, hrano...),
- hišni sestanki,
- skupina za samopomoč,
- dejavnosti za skupno izrabo prostega časa (delavnice, organiziranje sprehodov, obisk kulturnih prireditev...).

Za otroke je organizirana učna pomoč in prostočasne dejavnosti.

Dom Karitas na Cesti ima nekaj posebnosti:

- stanovalke so pred namestitvijo v tam dom vključene v nekajmesečni program enega od materinskih domov,
- delovno terapijo poskušajo nadomestiti z zaposlitvijo stanovalk,

- delovna terapija v večji meri vključuje urejanje hiše, okolice in večjega vrta,
- s pomočjo prostovoljcev uporabnice doma sodelujejo z ožjo in širšo okolico.

2.1.3. Materinski dom Postojna

2.1.3.1. Ustanovitev

Družina Kristusa Odrešenika je leta 1995 ustanovila Zavod za pomoč materam in ostarelim, v okviru katerega se izvaja tudi program materinskega doma. Danes zavod upravlja Talita Kum⁹. Namen programa je opogumljanje in opolnomočenje uporabnic za ureditev trenutne situacije in načrtovanje življenja v prihodnosti.

Uporabnice programa so nosečnice, matere z otroki do devetega leta starosti in druge osebe v stiski (samske ženske ali ženske, ki imajo samostojne otroke). V domu lahko ostanejo do enega leta, izjemoma pa se čas nastanitve lahko podaljša.

Glavni cilj programa so:

- nudenje začasnega bivališča in oskrbe posameznicam,
- prepoznavanje in opredelitev socialne stiske in težave,
- izboljšanje in ureditev socialne stiske,
- strokovna pomoč posameznici,
- delo na individualni socialni mreži stanovalk (stiki s sorodniki, parterjem, prijatelji...),
- sodelujejo s pristojnimi službami (center za socialno delo, osnovna šola, zdravstveni dispanzer, Rdeči Križ, Karitas...) in aktivno delajo na mreži posameznic.

Pogoj za sprejem je izpolnjevanje kriterijev za sprejem (ne sprejmejo psihiatričnih bolnic ter odvisnic od alkohola ali drog, prav tako ne mater z otroki starejšimi od 9 let).

---

⁹ (Povzeto po MDDSZ, 2000, Razpisna dokumentacija: Prijava na javni razpis za sofinanciranje programov socialnega varstva v letu 2000)

Posebnost materinskega doma v Postojni je, da izvajajo vzporedno s tem programom tudi program pomoči za zmanjšanje socialne izključenosti starejših. Programa z dvema ciljnima skupinama uporabnikov, zaradi razlike v potrebah in pričakovanjih uporabnikov, razvijata medsebojno sodelovanje in toleranco.

2.1.3.2. Koncept dela v Materinskem domu Postojna

Način dela:

Individualno delo:

- prva socialna pomoč (pomoč pri prepoznavanju socialne stiske in težave, seznanitev uporabnice z možnimi rešitvami in viri pomoči),
- osebna pomoč (svetovanje in vodenje po smernicah individualnega načrta pomoči),
- pomoč družini za dom,
- delovna terapija (organizirane likovne delavnice, skupinski pogovorni krožki na različne teme, uporabnice sodelujejo pri dnevnih aktivnostih v hiši: pomoč pri pripravljanju hrane, čiščenju prostorov, urejanju sob),
- pomoč uporabnici pri stikih z različnimi institucijami,
- pomoč pri vzgoji otrok.

Skupinsko delo:

- skupina za samopomoč,
- tedenski sestanek (pregled dogajanja v domu, zadolžitve za naslednji teden, izražanje kritik, reševanje konfliktov med stanovalkami),
- skrb za otroka (skrb za pravilno prehrano, skrb za redne zdravniške preglede...),
- pogovorni krožki,
- delovna terapija (delavnice – likovni krožki, pletenje, šivanje, makrame tehnike, žganje v les, slikanje na steklo, risanje na svilo),
- izleti, letovanja, romanja,
- druženje in pomoč uporabnikov programa »Starejši«,
- tedensko dežurstvo (uporabnica je zadolžena za čiščenje skupnih prostorov, sodeluje s kuharico pri pripravi dnevnih obrokov).

2.1.4. Materinski dom Celje

2.1.4.1. Ustanovitev

Materinski dom v Celju je marca 2002 sprejel prve uporabnice, uradno pa je bil ustanovljen decembra 2001. Ustanovljen je bil s strani Centra za socialno delo Celje. Trenutno deluje pod okriljem Zavoda Socio, ki je javni zavod, vendar program materinskega doma ni del javne službe, kar pomeni, da ni financiran neposredno s strani države ali lokalne skupnosti in mora finance za svoje delovanje pridobiti tako kot nevladne neprofitne organizacije (s prijavi za sofinanciranje na javnih razpisih socialnega varstva, z donacijami iz privatnega sektorja idr.)¹⁰

Namenjen je nosečnicam in materam z mlajšimi otroki do 10 leta starosti – izjemoma do 15 let in če je prostor, tudi samskim ženskam, ki so se znašle v trenutni stanovanjski, materialni pa tudi osebni stiski ter nimajo nikogar, ki bi jim lahko pomagal. Materinski dom nudi začasno bivanje do enega leta v urejenem okolju. Stanovalkam je na razpolago svetovanje, pomoč pri konkretnem urejanju zadev kot so sredstva za preživljanje, iskanje zaposlitve, reševanje stanovanjske problematike, pomoč pri negi, oskrbi in vzgoji otroka tako v samem materinskem domu, kot tudi s strokovnimi delavkami Centra za socialno delo Celje in drugih služb.

Cilji programa so:

- začasno bivanje,
- pomoč pri urejanju osnovnih življenjskih zadev – iskanje stanovanja, zaposlitve, urejanje različnih pravic s področja osebnih in premoženjskih zadev,
- pomoč pri negi, oskrbi in vzgoji otroka.

Potrebe po namestitvi dobijo strokovne delavke Centra za socialno delo ob njihovem delu na terenu, od strokovnih služb drugih institucij npr. zdravstveni dom, patronažna služba, vrtci, šole...

Pogoji za namestitev so, da uporabnice:

---

¹⁰ (Povzeto po MDDSZ, 2003, Razpisna dokumentacija: Prijava na razpis za sofinanciranje programov socialnega varstva v letu 2003)

- sprejmejo hišni red,
- so pripravljene prispevati svoj delež k stroškom oskrbe,
- so osebno urejene, sposobne skrbeti zase in otroke oz. sposobne upoštevati navodila svetovalke in se po njih ravnati,
- niso uživalke alkohola ali zasvojene s prepovedanimi drogami in
- njihovi morebitni partnerji niso nasilneži, ki bi motili hišni red.

Vse uporabnice so pred sprejemom seznanjene s pogoji sprejema ter s pravicami in obveznostmi, ki jih prevzamejo z bivanjem v materinskem domu.

2.1.4.2. Koncept dela v Materinskem domu Celje

V domu matere same skrbijo zase in za svoje otroke ob strokovni pomoči. Sodelujejo z vrtci v Celju, kjer sprejmejo v varstvo otroke stanovalk, če se le-te tako odločijo.

V programu aktivno sodelujejo vse uporabnice doma. Povprečno je posamezna uporabnica vključena v program aktivnega vodenega dela in izpolnjevanja ciljev programa 3 ure dnevno. Vodijo pa tudi ustvarjalne delavnice na katerih izdelujejo praktične izdelke (šolske mape, okrasni predmeti, zvezki, pustne maske, darila za praznike...).

Strokovni delavci pri svojem delu poskušajo zasledovati in uresničevati cilje:

- prepoznavanje težave, skupno oblikovanje načrta za rešitev težav,
- soočanje s trenutno življenjsko situacijo,
- načrtovanje boljše življenjske perspektive,
- razvijanje odgovornosti za rešitev problemov,
- svetovanje in čustvena opora pri reševanju stisk,
- pomoč pri urejanju in reševanju stanovanjske problematike, zaposlitvenih težav...,
- pomoč pri negi, oskrbi in vzgoji otrok.

2.1.5. Materinski dom Straža pri Novem mestu

2.1.5.1. Ustanovitev

Materinski dom je bil odprt 18.09.1995. Deluje (je deloval¹¹) kot enota Centra za socialno delo Novo mesto¹².

Materinski dom je namenjen nosečnicam in materam z dojenčki in predšolskimi otroki prebivalkam Dolenjske in ostalim državljanke Republike Slovenije, če je prosta soba, od leta 2001 pa tudi materam s šoloobveznimi otroki. Populacija v domu so socialno ogrožene nosečnice, ogrožene matere z otroki, trpinčene matere in matere z nerešenim stanovanjskim problemom.

Matere sprejmejo v dom na podlagi njihovega klica po telefonu, pisne vloge kandidatke ali institucije. V dom ne sprejemajo mater s hujšimi oblikami odvisnosti in psihiatričnih bolnic.

Stanovalke praviloma sklenejo nastanitveno pogodbo za tri mesece. V domu lahko bivajo do enega leta izjemoma do enega leta in pol. Stanovalke lahko dom, če tako želijo, zapustijo kadarkoli. Med bivanjem v domu pa morajo upoštevati hišni red doma, pravilnik doma in ukrepe vodje doma.

2.1.5.2. Koncept dela v Materinskem domu Straža pri Novem mestu

Matere z otroki so vključene v enoletni program, ki poteka v treh fazah (prilaganje, aktivno sodelovanje pri reševanju problematike in priprava za odhod):

- na začetku je osnovna naloga prilaganja življenju v domu, hišnemu redu in zagovorništvu,

---

¹¹ Materinski dom Straža pri Novem mestu je prenehal z delovanjem januarja 2003. Razloge prekinitve delovanja bom navedla v nadaljevanju. Zaradi lažjega razumevanja, pa bom pri opisu doma uporabljala sedanjik.

¹² (Povzeto po MDDSZ, 1998, Razpisna dokumentacija: Javni razpis za sofinanciranje programov socialnega varstva in programov za podporo družini, ki jih bo MDDSZ sofinanciralo v daljšem časovnem obdobju in MDDSZ, 2002, Razpisna dokumentacija: Prijava na razpis za podaljšanje sofinanciranja programov socialnega varstva, kateremu v letu 2002 poteče večletno sofinanciranje)

- v drugi fazi bivanja pa je poudarek na svetovanju glede odnosov stanovalke z očetom otroka in ostalimi osebami iz njenega življenjskega okolja,
- v zaključnem času bivanja je poudarek na pomoči za samopomoč, urejanju zaposlitve in stanovanjskega vprašanja ter tesnejše sodelovanje s krajevno pristojnim centrom za socialno delo.

Uporabnice doma živijo po določenem dnevnem programu. Vsak dan ima psiholog s stanovalkami skupno srečanje. Namenjeno je svetovanju in določenim temam, rešujejo pa tudi morebitne spore med stanovalkami in kršitve hišnega reda. Stanovalke imajo individualne pogovore s psihologom in socialno delavko kadarkoli želijo in so vsebinsko opredeljeni z njihovo problematiko. Za vsako uporabnico se izdelava tudi individualni načrt za reševanje problemov. Stanovalke so usmerjene tudi na nudenje medsebojne pomoči. Pri nekaterih, če se odločijo, pa delajo skupno s partnerjem, kadar pride na obisk.

Vzajemnega odnosa in sodelovanja se matere učijo pri skupni pripravi obrokov, varstvu otrok, pri urejanju okolice, čiščenju stanovanja, pri praznovanju rojstnih dni.

Vodijo tudi delovne terapije za stanovalke: obdelovanje vrta in urejanje dvorišča, skrb za rože v skupnih prostorih in na balkonu, poslikava na svilo in delo s pirografom (žganje v les), izdelava čestitk ob praznikih, izdelovanje gobelinov, šivanje itd.

V domu živi tudi hišnik z družino. Njegova prisotnost daje uporabnicam občutek varnosti. Hišnik tudi, kadar je to potrebno, pelje matere oz. njihove otroke v zdravstveni dom oz. bolnišnico v Novo mesto.

2.1.5.3. Prenehanje delovanja

Materinski dom Straža je bil v letih 1998-2002 sofinanciran s strani Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve.

Konec leta 2002 se je Center za socialno delo Novo mesto prijavil na razpis za nadaljevanje sofinanciranja programa Materinski dom Straža za novo petletno obdobje od 2003–2007 (Ur.l. RS, št. 83/02). V razpisu je bilo postavljenih 6 pogojev,

ki jih mora program izpolniti, da pridobi ponovno sofinanciranje s strani MDDSZ. Center za socialno delo Novo mesto s programom Materinski dom Straža ni izpolnil enega od navedenih kriterijev v razpisu. Po Sklepu ministra (Sklep o sofinanciranju programov socialnega varstva, ki jim v letu 2002 poteče večletno sofinanciranje, št. 663-05-542/02-08, z dne: 16.12.2002) se je zaradi neizpolnjevanja razpisanih pogojev zavrnila vloga Centra za socialno delo Novo mesto za nadaljnje sofinanciranje programa Materinski dom. Ker je Materinski dom Straža ostal brez finančnih pogojev za svoje delovanje, je prenehal delovati januarja 2003.

2.1.6. Materinski dom Ljubljana

2.1.6.1. Ustanovitev

Materinski dom Ljubljana, ki ima dve enoti v Ljubljani (v Trnovem in v Šiški), je bil ustanovljen 19.5. 1992 s strani občine Ljubljana Vič-Rudnik (Sklep o ustanovitvi javnega zavoda materinski dom, z dne 19.5. 1992, št. 012-1/92 – Skupščina občine Ljubljana Vič- Rudnik). Javni zavod je občina ustanovila za nastanitev, varstvo, nego in pomoč socialno ogroženim in zdravstveno indiciranim porodnicam z dojenčki (1. člen Sklepa).

Z uveljavitvijo Zakona o socialnem varstvu (Ur. l. RS, št. 5/92) je Vlada RS na 41. seji, dne 2.9.1993 sprejela Sklep o preoblikovanju Materinskega doma v javni socialno-varstveni zavod, št. 560-07/93-1/1-8. Ustanovitelj javnega socialno-varstvenega zavoda je sedaj Republika Slovenija, ustanoviteljske pravice in obveznosti pa izvršuje Vlada RS, kar pomeni, da se program materinskega doma v Ljubljani izvaja kot javna služba.

Organizacija doma je urejena s Statutom Materinskega doma, Pravilnikom o sistematizaciji delovnih mest in Pravilnikom o sprejemu, bivanju in odpustu iz doma.

Dejavnosti materinskega doma so (Sklep o preoblikovanju Materinskega doma v javni socialno-varstveni zavod):

- institucionalno varstvo socialno ogroženih nosečnic in mater z otroki,

- osebna pomoč upravičenkam v institucionalnem varstvu,
- gospodarska dejavnost, ki je namenjena višji kakovosti življenja in varstva upravičenk v institucionalnem varstvu in
- odločanje o namestitvi, premestitvi in odpustu iz zavoda.

Organi zavoda so (Sklep o preoblikovanju Materinskega doma v javni socialno-varstveni zavod):

- svet zavoda (upravlja zavod), sestavljajo ga trije člani (en predstavnik ustanovitelja, en predstavnik delavcev, ki opravljajo dejavnost zavoda in en predstavnik lokalne skupnosti),
- direktor zavoda (organizira in vodi strokovno delo in poslovanje zavoda, predstavlja in zastopa zavod in je odgovoren za zakonitost dela zavoda) in
- strokovni svet zavoda (obravnavava vprašanja s področja strokovnega dela zavoda).

Sredstva za delo zavoda izvirajo (Sklep o preoblikovanju Materinskega doma v javni socialno-varstveni zavod):

- iz proračuna Republike Slovenije in proračuna občine za storitve in namen zavoda,
- iz plačil za storitve,
- iz prispevkov organizacij, donatorjev in iz drugih virov.

2.1.6.2. Koncept dela v Materinskem domu Ljubljana

Materinski dom deluje delno po principu domskega dela, delno po principu stanovanjskih skupin. To pomeni, da matere same skrbijo zase in za svoje otroke ob strokovni pomoči zaposlenih v domu, zunanjih strokovnih službah in prostovoljcih.

V dom sprejmejo socialno ogrožene nosečnice in matere z mlajšimi otroci ter tiste matere motene v socialnih kontaktih, ki nimajo zgrajene ustrezne socialne mreže, ki bi jim ob njihovi stiski utegnili pomagati.

Praviloma je upravičenka v domu eno leto. Izjemoma se ji bivanje podaljša še dvakrat po tri mesece. Vsako nadaljnje podaljšanje je nevarnost za nastanek patološkega prilagajanja na skupino namesto produktivne rasti osebnosti.

Ob prihodu v dom izdelajo upravičenkam individualni načrt, s katerim prepoznajo težave in določijo načrt reševanja težav:

- upravičenke učijo odgovornega sprejemanja odločitev in jim nudijo podporo glede razporejanja denarja, reševanja stanovanjskega vprašanja, iskanja ustrezne zaposlitve,
- razvijajo boljše higienske in zdravstvene navade,
- ob vzpostavitvi hišnega reda s pravili sožitja in dnevnim ritmom življenja razvijajo njihove delovne in socialne navade,
- osveščanje mater, da otroci potrebujejo stike z očetom in poskušajo najti alternative pri reševanju stikov.

2.1.7. Materinski dom Maribor

2.1.7.1. Ustanovitev

V Centru za socialno delo Maribor so v letu 2003 pripravili program materinskega doma z načrtovano ustanovitvijo do konca tega leta¹³. Materinski dom v Mariboru je v prvo uporabnico sprejel konec decembra 2003. Za enkrat je potrebam materinskega doma namenjeno eno stanovanje, v letu 2004 pa načrtujejo tudi preureditev stanovanjske hiše, katero lokacijo še iščejo, v materinski dom. Program materinski dom ni del javne službe centra za socialno delo in mora svoje finančna sredstva pridobiti na javnih razpisih socialnega varstva, s privatnimi donacijami idr.

Materinski dom je namenjen materam z mladoletnimi otroki, nosečnicam ter samskim ženskam, ki so se znašle v trenutni ali dalj časa trajajoči osebni stiski in nimajo druge možnosti bivanja. Posebnost tega programa pa je, da sprejemajo uporabnice s specifičnimi problemi, kot so psihiatrične bolezni, odvisnost, matere vključene v

---

¹³ (Povzeto po MDDSZ, 2003, Razpisna dokumentacija: Prijava na razpis za sofinanciranje programov socialnega varstva v letu 2003)

metadonski program. Čas bivanja v domu je eno leto, izjemoma, po oceni strokovne komisije, do leta in pol.

Pogoji za vključitev so:

- lastna pripravljenost in motivacija za bivanje,
- pripravljenost in aktivna vključenost pri reševanju stisk in težav,
- sprejemanje programa in hišnega reda,
- soudeležba pri plačilu stroškov oskrbe,
- so ciljna skupna uporabnikov.

V materinskem domu uporabnicam pomagajo pri začasni rešitvi stanovanjskega problema, ob nastanitvi pa so uporabnice deležne osebne pomoči pri reševanju osebnih stisk, izdelave načrta in urejanju samostojnega življenja v prihodnosti.

Doktrina dela temelji na: samopomoči, samoorganizaciji, informiranju in podpori uporabnicam v domu. Pomoč pri urejanju samostojnega življenja vključuje pomoč pri zaposlovanju, reševanju stanovanjskega problema, informiranje, pomoč pri urejanju zadev v institucijah, pomoč pri opravljanju starševske vloge.

2.1.7.2. Koncept dela v Materinskem domu Maribor

Program je oblikovan na osnovi ugotovljenih potreb pri delu strokovnih delavk na centru za socialno delo, kjer ženske, matere, ki so se znašle v socialni stiski, iščejo pomoč. Metode dela so: individualni in skupinski razgovori, delo s skupino, zagovorništvo, svetovanje, opolnomočenje.

Organizacija dela z uporabniki - vsebina dela glede na časovni potek:

- pred sprejemom: nudenje osnovnih informacij po telefonu ali osebno – izvajanje prve socialne pomoči, osebni razgovor, dogovor za sprejem;
- sprejem: seznanitev z osnovnimi pravili bivanja in hišnega reda;
- bivanje: vključitev uporabnice v izdelavo individualnega načrta pomoči in reševanja stisk in težav, na podlagi katerega se uporabnica vključuje v izvedbo zastavljenih ciljev, sprotno spremljanje uresničevanja ciljev in njihova evalvacija, vključitev uporabnice v aktivno bivanje v materinskem domu

(oblikovanje medsebojnih socialnih stikov, urejanje in razreševanje medsebojnih odnosov, medsebojna pomoč, samoorganizacija, samopomoč), individualno svetovanje, delo v skupini, povezovanje in sodelovanje z zunanjimi institucijami;

- priprava na odhod: evalvacija zastavljenega individualnega načrta, ocenitev zmožnosti in pogojev za samostojno bivanje izven doma, ocenitev morebitnih potreb in motivacija uporabnikov za vključitev v programe pomoči, ki jim bodo omogočili nadaljnje samostojno življenje, ocenitev povezave s socialno mrežo;
- spremljanje po odhodu: možnost vključitve v skupino uporabnic, ki so zaključile program, možnost individualne pomoči, v kolikor pokažejo uporabniki potrebo, opora in podpora pri izpeljavi zastavljenih ciljev.

2.1.8. Sklepne ugotovitve glede ustanovitve in koncepta dela v materinskih domovih

V Sloveniji v začetku letu 2004 deluje devet materinskih domov (na Škofljici, v Višnji gori, v Solkanu, v Ajdovščini, v Postojni, v Celju, v Ljubljani – v Trnovem in v Šiški ter v Mariboru); ki jih upravlja šest različnih neprofitnih organizacij (Zavod Pelikan Karitas, Zavod Karitas Samarijan, Zavod Talita Kum, Zavod Socio, Republika Slovenija in Center za socialno delo Maribor). Materinski dom Novo mesto je prenehal z delovanjem v začetku leta 2003.

Pet materinskih domov so ustanovili trije zasebni zavodi, štiri materinske domove pa trije javni zavodi, vendar se le en program materinskega doma, to je Materinski dom Ljubljana, izvaja kot javna služba. Iz tega lahko posplošimo, da se na področju materinskih domov, programi, ki niso del javne službe zaradi fleksibilnosti, sposobnosti hitrega prilagajanja, možnosti razvijanja novih pristopov, izkažejo za bolj učinkovite.

Postavlja pa se vprašanje, zakaj so vsi zasebni ustanovitelji materinskih domov cerkvene organizacije. Menim, da zaradi legitimitete, ki jo Cerkev potrebuje za svoj obstoj in si jo pridobi tudi tako, da skrbi za tiste, ki so potrebni pomoči, preko neprofitnih, dobrodelnih organizacij.

Koncept dela je v materinskih domovih v Sloveniji zelo podoben, saj vsi domovi deluje delno po principu domskega dela, delno pa po principu stanovanjskih skupin, kar pomeni, da matere same skrbijo zase in za svoje otroke ob strokovni pomoči zaposlenih v domu, zunanjih strokovnih službah in prostovoljcih. Dejavnost vseh organizacij je usmerjena v (Grošelj in Smonkar, 2001: 22):

- oblike izvajanja storitev prve socialne in osebne pomoči,
- uvajanje in razvijanje novih oblik psihosocialne pomoči (zagovorništvo, skupine za samopomoč, delovna rehabilitacija, timsko delo),
- usposabljanje uporabnic za ravnanje z otroki in opravljanje gospodinjski opravil,
- pomoč pri vzpostavljanju socialne mreže, urejanje zaposlitve, denarne pomoči, iskanje stanovanja,
- pomoč pri negi in vzgoji otrok,
- osveščanje širše javnosti o problematiki področja,
- opozarjanje vlade na razmere, v katerih živijo uporabnice in zaščita njihovih pravic,
- izobraževanje in supervizijo strokovnih delavk in delavcev.

Kakovost izvedbe programov posameznih organizacij pogojujejo tudi samoiniciativnost in zainteresiranost strokovnih delavk/cev za pridobivanje in širjenje novih znanj. V ta namen potekajo programi strokovnega izpopolnjevanja in usposabljanja, ki se jih udeležujejo strokovne delavke in sodelavke kot izvajalke in udeleženke.

V večini organizacij se izražajo skupne potrebe po (Grošelj in Smonkar, 2001: 22):

- trajnejšem financiranju programov, izboljšanju delovnih pogojev, kjer je to potrebno,
- razvijanju novih specializiranih oblik pristopov za ženske in otroke s trajnimi težavami v duševnem zdravju, odvisnih od drog in alkohola ter v primeru prenosljivih bolezni,
- ureditvi predvsem kazenske in civilno pravne zakonodaje za ženske in otroke žrtve nasilja,
- ugodnejši ponudbi stanovanj za ženske in otroke po odpustu iz organizacije.

Glede na standardno klasifikacijo dejavnosti v Republiki Sloveniji, ki pravne subjekte razvršča v sedemnajst področji, sodijo materinski domovi na področje socialnega varstva. Po mednarodni klasifikaciji neprofitnih organizacij (prilagojeni slovenskim razmere - Kolarič, 1997: 18) materinske domove prav tako uvrščamo na področje socialnega varstva.

Po tipologiji neprofitnih organizacij pa materinske domovi uvrstimo:

- glede na prvi kriterij, t.j. kriterij cilja, namena organizacije so materinski domovi *neprofitne organizacije*,
- glede na drugi kriterij, t.j. kriterij ustanovitelja/lastnika vidimo, da so trije ustanovitelji javne neprofitne organizacije, trije pa zasebne neprofitne organizacije. Vse tri zasebne neprofitne organizacije so cerkvene organizacije (Zavod Pelikan Karitas, Zavod Karitas Samarijan in Talita Kum).
- Glede na tretji kriterij, t.j. kriterij izvajalca dejavnosti (profesionalne, volonterske oz. mešane) se materinski domovi uvrstijo v *mešane neprofitne organizacije*¹⁴.
- Glede na kriterij formalno pravnega statusa pa materinske domove uvrstimo med tiste organizacije, ki *delujejo v javnem interesu*.

---

¹⁴ V naslednjem poglavju sem analizirala zaposlenost oz. volonterstvo v materinskih domovih. Da pa je tipologija zajeta celovito sem zaključek, da so materinski domovi glede kriterija izvajalca aktivnosti mešane neprofitne organizacij, podala že v tem poglavju.

Tabela: 2.1.8.1. : Primerjava materinskih domov

Lokacija	Ustanovitelj	Leto ustanovitve	Uporabnice in uporabniki	Pogoji sprejema	Čas bivanja	
Škopljica,	Pelikan Karitas	1990		-lastna odločitev -ciljna skupina -sprejemanje progama in pravil življenja v MD niso uživalke alkohola ali zasvojene s prepovedanimi drogami -niso psihiatrične bolnice -	1 leto+ podaljšanje za pol leta	
Višnja gora	Pelikan Karitas	1998			1 leto+ podaljšanje za pol leta	
Solkan	Karitas Samarijan	2000			1 leta + podaljšanje za pol leta	
Cesta	Karitas Samarijan	2001			1 leto+ podaljšanje za pol leta	
Postojna	Talita Kum	1995			1 leta + podaljšanje za pol leta	
Celje	Sicio	2001			Do 1 leta	
Novo mesto	CSD Novo mesto	1995*			1 leta + podaljšanje za pol leta	
Ljubljana	RS	1992			1 leta + podaljšanje za pol leta	
Maribor	CSD Maribor	2003			1 leta + podaljšanje za pol leta	

*prenehal delovati v začetku leta 2003

2.2. Financiranje materinskih domov

Med cilje diplomске naloge sodi tudi analiza financiranja materinskih domov. Zato bom v tem podpoglavju analizirala finančne prihodke materinskih domov v Sloveniji. Ker sem v uvodu naloge postavila vprašanje odnosa med državo in materinskimi domovi, bo poudarek analize predvsem na sofinanciranju programov s strani države in občin. Iz teh podatkov bom ugotovila kakšen odnos zavzema država do programov materinskih domov.

2.2.1. Zavod Pelikan – Karitas

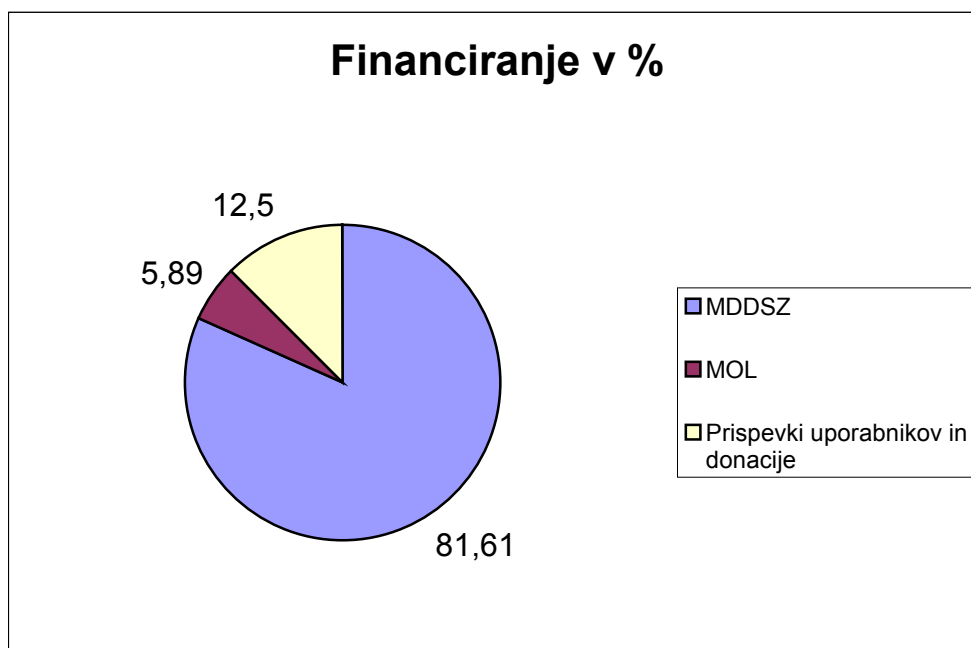
Program: Materinski dom (Škofljica, Višnja gora)

Tabela 2.2.1: Financiranje

Financer	Odstotek
MDDSZ	81,61
MOL	5,89
Prispevki uporabnikov in donacije	12,50
Skupaj	100,00

Vir: MDDSZ, Končno poročilo o izvajanju programa v letu 2002

Slika 2.2.1: Financiranje v %

Vir: Tabela 2.2.1

2.2.2. Zavod Karitas Samarijan

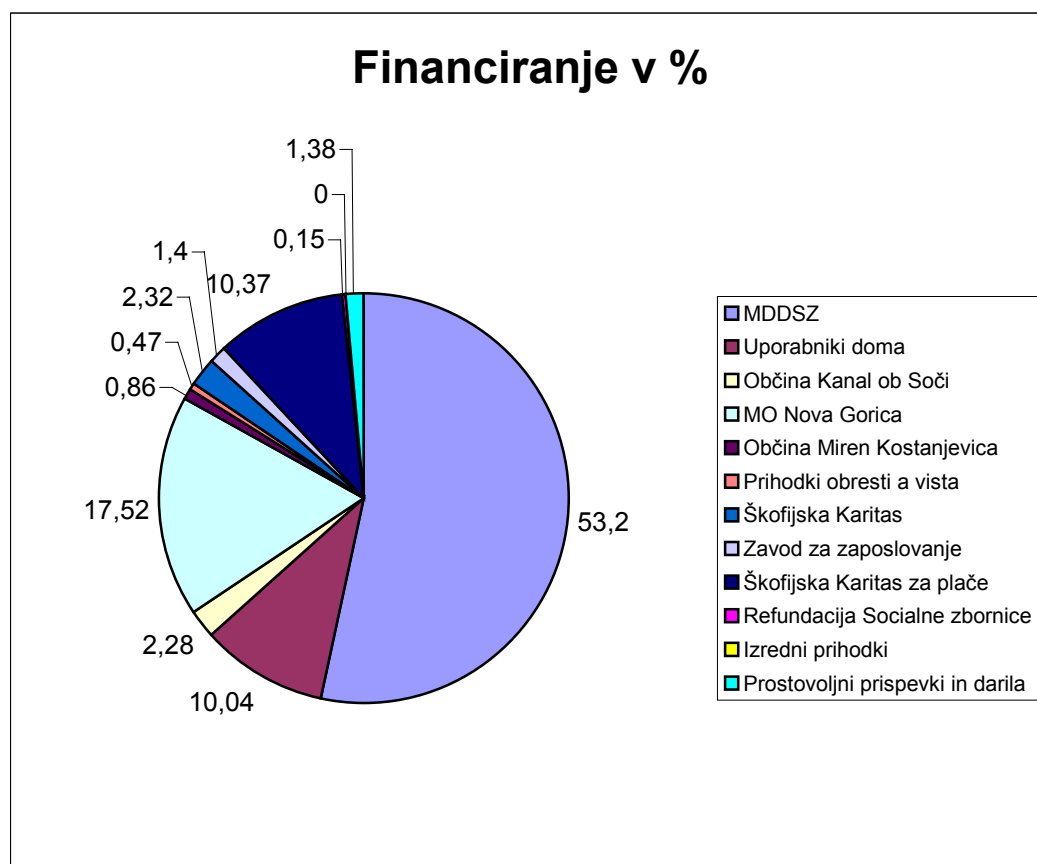
Program: Materinski dom Solkan in Dom Karitas na Cesti

Tabela 2.2.2: Financiranje

Financer	Odstotek
MDDSZ	53,20
Uporabniki doma	10,04
Občina Kanal ob Soči	2,28
MO Nova Gorica	17,52
Občina Miren Kostanjevica	0,86
Prihodki obresti a vista	0,47
Škofijska Karitas	2,32
Zavod za zaposlovanje	1,40
Škofijska Karitas za plače	10,37
Refundacija Socialne zbornice	0,15
Izredni prihodki	0,00
Prostovoljni prispevki in darila	1,38
Skupaj	100,00

Vir: MDDSZ, Končno poročilo o izvajanju programa v letu 2002

Slika 2.2.2: Financiranje v %

Vir: Tabela 2.2.2.

2.2.3. Talita kum zavod Postojna

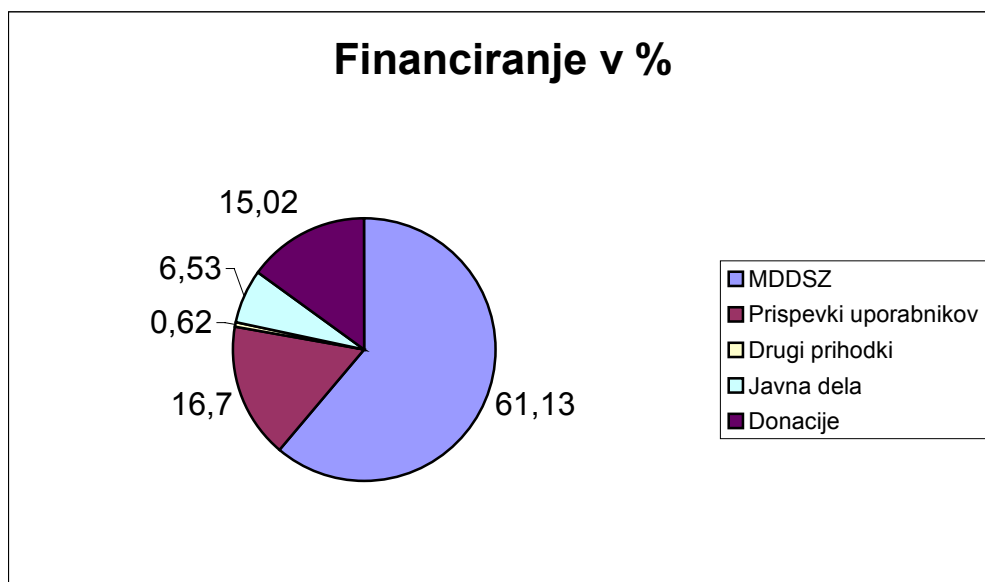
Program: Materinski dom

Tabela 2.2.3: Financiranje

Financer	Odstotek
MDDSZ	61,13
Prispevki uporabnikov	16,70
Drugi prihodki	0,62
Javna dela	6,53
Donacije	15,02
Skupaj	100,00

Vir: MDDSZ, Končno poročilo o izvajanju programa v letu 2002

Slika 2.2.3: Financiranje v %

Vir: Tabela 2.2.3

2.2.4. Zavod Socio – Zavod za socialno varstvene dejavnosti Celje

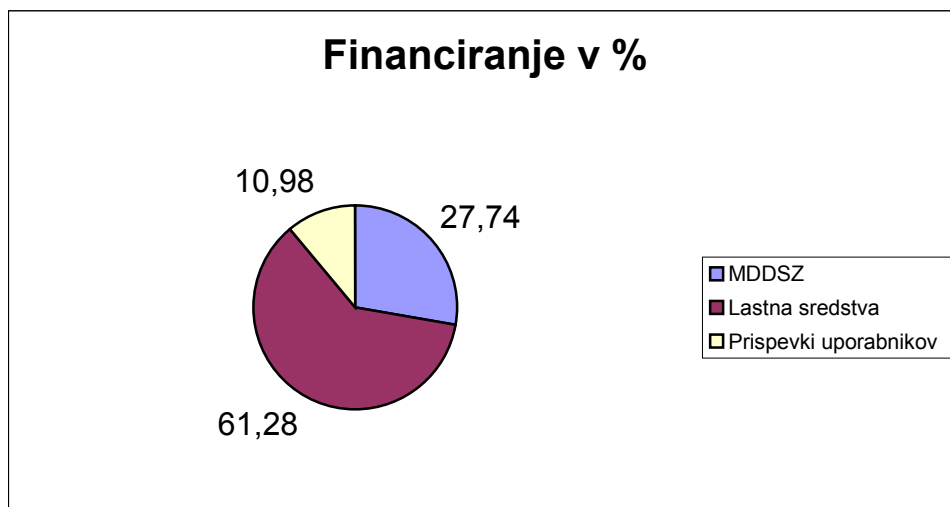
Program: Materinski dom Celje

Tabela 2.2.4: Financiranje

Financer	Odstotek
MDDSZ	27,74
Lastna sredstva	61,28
Prispevki uporabnikov	10,98
Skupaj	100,00

Vir: MDDSZ, Končno poročilo o izvajanju programa v letu 2002

Slika 2.2.4: Financiranje v %

Vir: Tabela 2.2.1.

2.2.5. Center za socialno delo Novo mesto

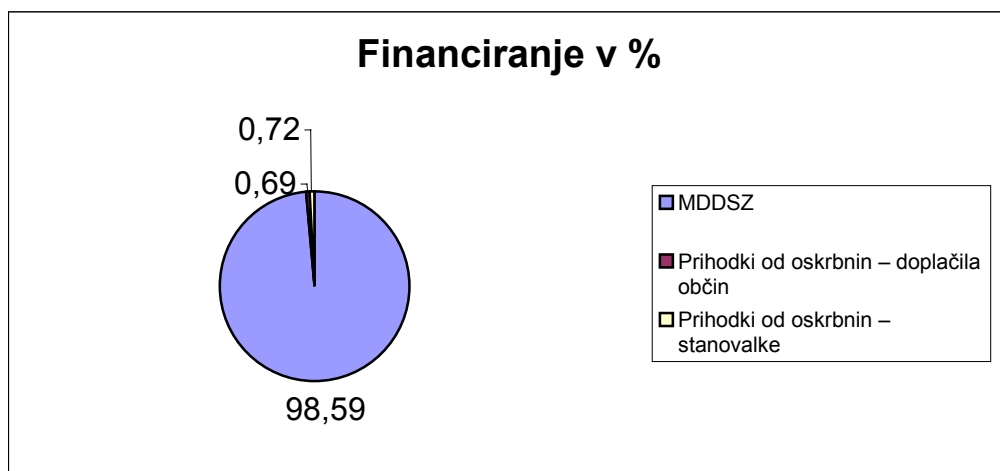
Program: Materinski dom Novo mesto

Tabela 2.2.5: Financiranje

Financer	Odstotek
MDDSZ	98,59
Prihodki od oskrbnin – doplačila občin	0,69
Prihodki od oskrbnin – stanovalke	0,72
Skupaj	100,00

Vir: MDDSZ, Končno poročilo o izvajanju programa v letu 2002

Slika 2.2.5: Financiranje v %

Vir: Tabela 2.2.5

2.2.6. Materinski dom Ljubljana

Financiranje

Materinski dom Ljubljana je vladna neprofitna organizacija, ki svoj program izvaja kot javno službo in se zato financira neposredno iz proračuna Republike Slovenije.

2.2.7. Center za socialno delo Maribor

Program: Materinski dom Maribor

Financiranje

Materinski dom Maribor je bil ustanovljen leta 2003, zato podatkov o financiranju za leto 2002 ni.

2.2.8. Sklepne ugotovitve glede financiranja materinskih domov

Z analizo financiranja materinskih domov v Sloveniji sem prišla do sklepa, da se glede na model financiranja uvrščajo v model, kjer prevladuje državno financiranje, saj država v povprečju sofinancira kar 76,35% vrednosti programov. V spodnji tabeli so prikazane sklepne ugotovitve analize financiranja in izračunano povprečje za vse materinske domove glede na sofinancerja.

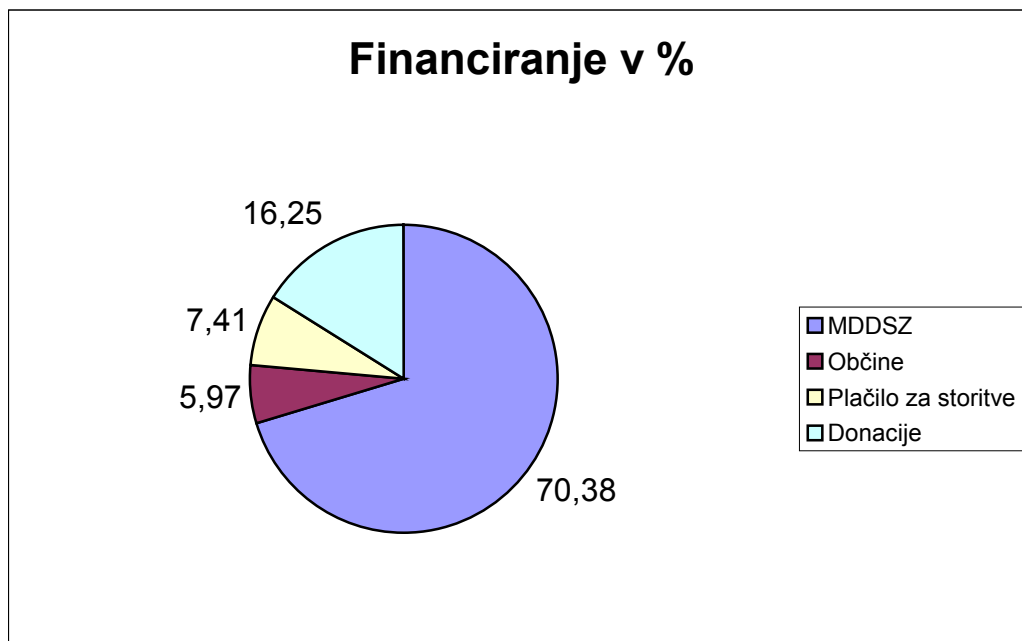
Sklepna tabela 5.6: Viri prihodkov materinskih domov v letu 2002 v odstotkih

	ŠK, VG	Sol, AJD	PO	CE	NM	LJ	povprečje
MDDSZ	81,61	53,20	61,13	27,74	98,59	100,00	70,38
Občine	5,89	22,06	7,15	/	0,69	/	5,97
Plačilo za storitve	6,00	10,04	16,70	10,98	0,72	/	7,41
Donacije	6,5	14,69	15,02	61,28	/	/	16,25
skupaj	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,01

Vir: Prejšnje poglavje

Slika 2.2.6: Viri prihodkov materinskih domov v letu 2002 v odstotkih – povprečje

Vir: Tabela 2.2.6

Slika prikazuje vire financiranja v odstotkih za leto 2002 za materinske domove v Sloveniji. Iz analize lahko sklepamo, da država preko javnih razpisov sofinanciranja dopolnilnih programov na MDDSZ v povprečju sofinancira 70,38% izvajanja programov materinskih domov, občine pa še nadaljnjih 5,97%.

Če te podatke primerjam s podatki analize strukture financiranja izvedene leta 1996 v Sloveniji med zasebnimi neprofitnimi-volonterskimi organizacijami (Kolarič, Črnak-Meglič, Vojnovič, 2002:124) ugotovim, da je odstotek sofinanciranja materinskih domov s strani države in občin (MDDSZ: 70,38%, občine: 5,97%, skupaj 76,35%) večji kot v drugih programih, ki jih izvajajo zasebne neprofitne-volonterske organizacije (država: 6,7%, občine: 18,9%, skupaj: 27%).

Na podlagi analize virov in obsega financiranja materinskih domov ugotovim, da država prispeva visok delež denarja v proračune materinskih domov. Zato lahko trdim, da je **odnos države do programov stimulativen**. Država se tudi zaveda pomena materinskih domov in njihove vloge pri zagotavljanju socialno varstvenih storitev, saj skupaj z občinami sofinancira 76,35% vrednosti programov. Na podlagi

pogodb o večletnem sofinanciranju pa Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve zagotavlja kontinuiteto delovanja domov. Država se je v nacionalnem programu zavzela za dograditev mreže dejavnosti materinskih domov, zato spodbuja njihovo ustanavljanje in zagotavlja ustrezen delež financ za ustanovitev.

Rada bi omenila problem, ki sem ga zasledila v analizi financiranja – problem zasebnih donacij, kjer mislim na donacije podjetij in posameznikov, ki naj bi predstavljale pomemben vir sredstev nevladnih organizacij, ki pa pri nas še ni toliko uveljavljen. Tudi pri sofinanciranju materinskih domov ugotovim, da donacije predstavljajo le 14,69% virov financiranja, pa še to so večinoma donacije cerkvenih organizacij, ki so neposredno ustanovile tri zasebne zavode, ki upravljajo in vodijo 5 materinskih domov. Zakaj ni več privatnih donacij? Odgovor na to vprašanje je po mojem mnenju potrebno iskati v naslednjih dejstvih:

- Proračuni materinskih domov so zaradi narave teh socialno varstvenih programov visoki¹⁵. Kontinuiteta izvajanja programov, plače strokovnim delavcem in materialni stroški predstavljajo visoke odhodke. Če posameznik donira nekaj tisoč tolarjev, se to v skupnem proračunu ne pozna veliko (vendar so v domovih veseli vsakega dobrodelnega prispevka). Se pa pojavlja vprašanje zakaj večja podjetja ne donirajo v materinske domove?
- Davčna politika države je nestimulativna za privatne donacije, država jim priznava davčne olajšave pri plačilu davkov. Posamezniki so upravičeni do davčne olajšave pri dohodnini v višini 3% od davčne osnove (vendar donacije predstavljajo le enega izmed enajstih različnih namenov za katere lahko posamezniki uveljavljajo svojo davčno olajšavo). Podjetja so upravičena do davčnih olajšav, če donirajo sredstva, tako da se zmanjša njihova osnova za davek, vendar le do 0,3% ustvarjenih prihodkov na leto (prav tako obstaja več možnih namenov, za katere lahko podjetja uveljavljajo znižanje davčne osnove) (Kolarič, Meglič-Črnak, Svetlik, 1995:89). V intervjuju (Delo, Sobotna priloga, 2003: 4-6) sta Črnak-Megličeva in Vojnovičeva poudarili, da problem ni zaradi višine odstotka olajšav, ampak zato, ker posameznik ali podjetje lahko izbere »ali bo kupil športne copate« oz. »službeni avtomobil« ali bo doniral v dobrodelne

---

¹⁵ Zaradi varovanja finančnih podatkov višine ne morem navesti.

namene. Prostovoljni denarni prispevki so odvisni le od dobre volje posameznika oz. določenega podjetja.

Če sem zgoraj priznala državi, da finančno podpira izvajanje programov materinskih domov in stimulatивно vpliva na izvajanje programov, bi naj tej točki rada podala kritiko države in njene davčne politike. Država bi morala uzakoniti stimulatивно davčno politiko glede donacij posameznikov in podjetij, ne samo v materinske domove, ampak tudi v druge neprofitne organizacije.

Ugotovitev Salamona in Anheierja (1996:125), da je za nizko stopnjo privatnih donacij »kriva« davčna politika države, se na primeru materinskih domov v Sloveniji izkaže za pravilno.

2.3. Zaposlenost v materinskih domovih

Poleg analize financiranja, je spremenljivka zaposlenih v domovih pokazatelj odnosa med državo in domovi. Zato bom v tem podpoglavju analizirala število zaposlenih v materinskih domovih v Sloveniji in vrsto zaposlitve. Osredotočila sem bom na vse vrste zaposlenosti: zaposlene v rednem delovnem razmerju, zaposlene preko javnih del, zaposlene po pogodbi in prostovoljce. Pokazatelj odnosa med državo in domovi pa je število redno zaposlenih v materinskih domovih.

2.3.1. Zavod Pelikan – Karitas

Program: Materinski dom (Škofljica, Višnja gora)

Tabela 2.3.1.: Zaposlitev

		skupaj
1.	zaposleni s polnim delovnim časom	4
2.	zaposleni s krajšim delovnim časom	1
3.	zaposleni preko javnih del	
4.	zaposleni po pogodbi	1
5.	prostovoljci	1
	Skupaj	7

Vir: MDDSZ; Anketni vprašalnik za materinske domove in zatočišča

2.3.2. Zavod Karitas Samarijan

Program: Materinski dom Solkan in Dom Karitas na Cesti

Tabela 2.3.2.: Zaposlitev

		skupaj
1.	zaposleni s polnim delovnim časom	2
2.	zaposleni s krajšim delovnim časom	1
3.	zaposleni preko javnih del	0
4.	zaposleni po pogodbi	0
5.	prostovoljci	16
	Skupaj	19

Vir: MDDSZ; Anketni vprašalnik za materinske domove in zatočišča

2.3.3. Talita kum zavod Postojna

Program: Materinski dom

Tabela 2.3.3.: Zaposlitev

		skupaj
1.	zaposleni s polnim delovnim časom	
2.	zaposleni s krajšim delovnim časom	3 osebe po 4 ure
3.	zaposleni preko javnih del	
4.	zaposleni po pogodbi	
5.	prostovoljci	
	Skupaj	3

Vir: MDDSZ; Anketni vprašalnik za materinske domove in zatočišča

2.3.4. Zavod Socio – Zavod za socialno varstvene dejavnosti Celje

Program: Materinski dom Celje

Tabela 2.3.4.: Zaposlitev

		skupaj
1.	zaposleni s polnim delovnim časom	1
2.	zaposleni s krajšim delovnim časom	
3.	zaposleni preko javnih del	
4.	zaposleni po pogodbi	
5.	prostovoljci	1
	Skupaj	2

Vir: MDDSZ; Anketni vprašalnik za materinske domove in zatočišča

2.3.5. Materinski dom Ljubljana

Tabela 2.3.5.: Zaposlitev

		skupaj
1.	zaposleni s polnim delovnim časom	3
2.	zaposleni s krajšim delovnim časom	
3.	zaposleni preko javnih del	1
4.	zaposleni po pogodbi	
5.	prostovoljci	
	Skupaj	4

Vir: MDDSZ; Anketni vprašalnik za materinske domove in zatočišča

2.3.6. Center za socialno delo Novo mesto

Program: Materinski dom Novo mesto

Materinski dom Novo mesto ne deluje več, zato tudi podatki iz vprašalnika, ki je bil izveden v juliju 2003, niso dostopni.

2.3.7. Center za socialno delo Maribor

Program: Materinski dom Maribor

Materinski dom Maribor je pričel s svojim delovanjem decembra 2003, zato podatki iz vprašalnika, ki je bil izveden v juliju 2003, niso dostopni.

2.3.8. Sklepne ugotovitve glede zaposlenost v materinskih domovih

V uvodu se sem se spraševala kakšen odnos ima država do programov materinskih domov. S prvo spremenljivko virov in obsega financiranja sem ugotovila, da država stimulatивно vpliva na delovanje programov materinskih domov v Sloveniji.

Druga spremenljivka je število zaposlenih v materinskih domovih. Tudi s to spremenljivko pridem do istega zaključka (glej tabelo 2.3.8.). **Država zavzema stimulativen odnos do izvajanja programov**, saj neposredno zagotavlja delovna mesta redno zaposlenim v materinskih domovih.

Tabela 2.3.8.: Število zaposlenih v materinskih domovih v Slovenji

	ŠK, VG	Sol, cesta	PO	CE	LJ	Povprečje na ustanovitelja	Povprečje na MD
Zaposleni v rednem delovnem razmerju	5	3	3	1	3	3	2
Zaposleni preko javnih del	0	0	0	0	1	0	0
Zaposleni po pogodbi	1	0	0	0	0	0,25	02
Prostovoljci	1	16	0	1	0	4,5	3
Skupaj	7	19	3	2	4		

Vir: MDDSZ, Anketni vprašalnik za materinske domove in zatočišča

Če podatke iz te raziskave primerjamo s podatki iz raziskave leta 1996 izvedena med zasebnimi neprofitnimi organizacijami (kjer je povprečno zaposlenega na organizacijo le 0,4 delavca) vidimo, da je v materinskih domovih redno zaposlenih v povprečju več delavcev. Povprečje zaposlenih na ustanovitelja materinskih domovih je točno 3 zaposlene in 2 zaposlena na en materinski dom.

Tudi podatki o številu zaposlenih in št. volonterjev kažejo, da volonterizma v kompleksnih organizacijah, v katerih je narava dela takšna, da zahteva stalno pomoč strokovno usposobljenih delavk in delavcev, ne prevladuje. Pojavi pa se za različne delavnice, občasno svetovanje, delo z otroki itd.

Obe spremenljivki, število redno zaposlenih in viri financiranja, kažeta na to, da imajo **materinski domovi velik pomen pri izvajanju socialno varstvenih storitev v Sloveniji**, česar se zaveda tudi država in zato poskuša stimulatивно vplivati na njihovo delovanje.

Kolaričeva pa opozarja, da državno financiranje krepi profesionalizacijo zasebnih neprofitnih organizacij, saj prinaša potrebna sredstva. Država pa skozi financiranje zahteva profesionalizacijo, saj postavlja standarde o načinih in o kadrih, ki morajo biti upoštevani pri produkciji storitev (kar se vidi v razpisnih pogojih socialnega varstva na Ministrstvu za delo, družino in socialne zadeve). Te organizacije tako postanejo producentke storitev za državo, kar pomeni, da se etatizirajo (Kolarič, 2003: 48). Ta trend zasledimo tudi na področju materinskih domov .

2.4. Prostorski pogoji in zasedenost materinskih domov

Na začetku naloge sem med cilji opredelila tudi analizo prostorskih pogojev in zasedenost domov, ki jo bom prikazala v tem podpoglavju. S primerjavo kapacitet v materinskih domovih in dejanskim stanjem uporabnic in uporabnikov v domovih na kritični dan 30. 06. 2003, bom odgovorila na vprašanje, postavljeno v uvodu naloge: Ali je v materinskih domovih zadostno število mest oziroma ali kapacitete materinskih domov zadoščajo potrebam po njihovih storitvah?

Zasedenost domov ne bom merila glede na zasedenost postelj, ampak glede na zasedenost sob, saj se mi to zdi bolj upravičeno in smiselno. Spodnja analiza in rezultati primerjave zasedenosti materinskih domov se nanašajo na zasedenost sob.

2.4.1. Zavod Pelikan – Karitas

Program: Materinski dom (Škofljica, Višnja gora)

Tabeli 2.4.1.1.a. in 2.4.1.1.b.: Prostorski pogoji

A= Škofljica

Število sob	8
Število ležišč	18
Ležišča za ženske	8
Ležišča za otroke	10

B= Višnja Gora

Število sob	6
Število ležišč	13
Ležišča za ženske	6
Ležišča za otroke	7

Vir: MDDSZ; Anketni vprašalnik za materinske domove in zatočišča

Tabeli 2.4.1.2a. in 2.4.1.2b.: Zasedenost na dan 30.06.2003

A= Škofljica

Ženske	8
Otroci	8
Skupaj	16

B= Višnja Gora

Ženske	6
Otroci	5
Skupaj	11

Vir: MDDSZ; Anketni vprašalnik za materinske domove in zatočišča

Zasedenost sob v MD Škofljica in MD Višnja gora je bila na dan 30.6. 2003 100%.

2.4.2. Zavod Karitas Samarijan

Program: Materinski dom Solkan in Dom Karitas na Cesti

Tabela 2.4.2.1.a. in 2.4.2.1.b.: Prostorski pogoji

A=Solkan

Število sob	8
Število ležišč	16
Ležišča za ženske	8
Ležišča za otroke	8

B=Cesta

Število sob	3
Število ležišč	7
Ležišča za ženske	3
Ležišča za otroke	4

Vir: MDDSZ; Anketni vprašalnik za materinske domove in zatočišča

Tabela 2.4.2.2.: Zasedenost na dan 30.06.2003

Ženske	10
Otroci	11
Skupaj	21

Vir: MDDSZ; Anketni vprašalnik za materinske domove in zatočišča

Zasedenost sob v MD Solkan in MD Cesta je bila na dan 30.06.2003 100%.

2.4.3. Talita kum zavod Postojna

Program: Materinski dom

Tabela 2.4.3.1.: Prostorski pogoji

Število sob	4
Število ležišč	9
Ležišča za ženske	5
Ležišča za otroke	4

Vir: MDDSZ; Anketni vprašalnik za materinske domove in zatočišča

Tabela 2.4.3.2.: Zasedenost na dan 30.06.2003

Ženske	5
Otroci	1
Skupaj	6

Vir: MDDSZ; Anketni vprašalnik za materinske domove in zatočišča

Zasedenost sob v MD Postojna je bila na dan 30.6. 2003 100%.

2.4.4. Zavod Socio – Zavod za socialno varstvene dejavnosti Celje

Program: Materinski dom Celje

Tabela 2.4.4.1.: Prostorski pogoji

Število sob	4
Število ležišč	9
Ležišča za ženske	4
Ležišča za otroke	5

Vir: MDDSZ; Anketni vprašalnik za materinske domove in zatočišča

Tabela 2.4.4.2.: Zasedenost na dan 30.06.2003

Ženske	1
Otroci	1
Skupaj	2

Vir: MDDSZ; Anketni vprašalnik za materinske domove in zatočišča

Zasedenost sob je bila v MD Celje na dan 30.6.2003 25%.

2.4.5. Materinski dom Ljubljana

Tabela 2.4.5.1.: Prostorski pogoji

Število sob	10
Število ležišč	24
Ležišča za ženske	10
Ležišča za otroke	14

Vir: MDDSZ; Anketni vprašalnik za materinske domove in zatočišča

Tabela 2.4.5.2.: Zasedenost na dan 30.06.2003

Ženske	10
Otroci	12
Skupaj	22

Vir: MDDSZ; Anketni vprašalnik za materinske domove in zatočišča

Zasedenost sob je bila v MD Ljubljana na dan 30.6.2003 100%.

2.4.6. Center za socialno delo Novo mesto

Program: Materinski dom Novo mesto

Materinski dom Novo mesto ne deluje več, zato tudi podatki iz vprašalnika, ki je bil izveden v juliju 2003, niso dostopni.

2.4.7. Center za socialno delo Maribor

Program: Materinski dom Maribor

Materinski dom Maribor je pričel s svojim delovanjem decembra 2003, zato podatki iz vprašalnika, ki je bil izveden v juliju 2003, niso dostopni.

2.4.8. Sklepne ugotovitve glede prostorskih pogojev in zasedenost materinskih domov

Analiza kapacitet domov je pokazala, da je v vseh materinskih domovi na razpolago 43 sob, v katerih je 98 postelj, od tega 44 ležišč za ženske in 52 ležišč za otroke. S primerjavo števila žensk in otrokov, ki so bili na dan 30. 06. 2003 nastanjeni v domovih in z razpoložljivimi kapacitetami domov lahko ugotovimo, da so kapacitete materinskih domov polno zasedene (glej Tabelo 2.4.8.). Izjema je materinski dom Celje, kjer so na kritični dan imeli le 25% zasedene sobe. Za ugotovitev dejanske zasedenosti bi bilo potrebno narediti raziskavo, ki bi se nanašala na daljše časovno obdobje, saj bi le tako prišli do bolj točnih podatkov. Zato ne morem trditi, da materinski dom Celje ne izvaja svojega poslanstva, ker v danem trenutku nima polno zasedenih kapacitet. Mogoče so se uporabnice ravno odselile in so se že dogovarjali z novimi uporabnicami, vendar do dejanske vselitve še ni prišlo. V prid mojemu razmišljanju je tudi dejstvo, da se je v Sloveniji leta 2003 zaradi potreb odprl nov materinski dom, dom v Mariboru. Če potrebe ne bi bile izkazane in jih ustanovitelji ne bi zaznali, sem prepričana, da se ne bi lotili projekta materinskega doma, saj le-ta zahteva visoko stopnjo pripravljenosti in motivacije, seveda pa tudi visoka denarnih sredstev.

Če socialno varstvenih storitev, ki jih nudijo materinski domovi, ne bi potrebovali, bi domovi ostali prazni ali le delno zasedeni. Je pa ravno obratno, so polno zasedeni.

Po mojem mnenju je trditev, da so **potrebe po storitvah materinskih domov večje kot dejanske zmožnosti**, upravičena.

Tabela 2.4.8.: Prostorski pogoji in zasedenost materinskih domov na dan 30.06.2003

	ŠK	VG	SOL	Cesta	PO	CE	LJ	Skupaj
Št. Sob	8	6	8	3	4	4	10	43
Št. Ležišč	18	13	16	7	9	9	24	96
Št. Ležišč za ženske	8	6	8	3	5	4	10	44
Št. Ležišč za otroke	10	7	8	4	4	5	14	52
Zasedenost – skupaj	16	11	21		6	2	22	78
Zasedenost – ženske	8	6	10		5	1	10	40
Zasedenost –otroci	8	5	11		1	1	12	38
Zasedenost sob v %	100%	100%	100%		100%	25%	100%	

Vir: MDDSZ, Anketni vprašalnik za materinske domove in zatočišča

Prav tako je tudi država zaznala potrebe po ustanavljanju novih materinskih domov, saj se je v Nacionalnem programu socialnega varstva zavzela za izgradnjo novih domov in razširitev obsoječih kapacitet (NPSV, Ur.l. RS, št. 31/00, str. 3785).

Zaključek

Materinski dom nudi socialno ogroženim nosečnicam, materam in njihovim otrokom ter ženskam v specifični stiski začasno bivanje in opravlja preventivno ter osebno pomoč s ciljem, da uporabnice prepoznajo težave in jih začnejo postopoma reševati, da si pridobijo samospoštovanje in razvijejo pozitivno podobo o sebi, da razvijejo odgovornost in socialne veščine, nudijo jim oporo pri reševanju osebnih stisk, pomoč pri vzgoji in negi otroka. Materinski dom kot specifična ustanova nudi nosečnicam, porodnicam, trpinčnim materam varnost in učenje na poti k lastni samostojnosti in delovanju v širšem družbenem področju.

Zakaj potrebujemo v Sloveniji materinske domove? Lidija Jerebic (vodja materinskega doma na Škofljici in v Višnji gori) pravi, da zato, ker živijo tudi pri nas ženske in matere, ki se odločijo in rečejo: »Da, življenje«. V materinskem domu med ženskami in materami s podobnimi težavami in s strokovno pomočjo delavk in delavcev ter samopomočno skupino zmorejo stopiti na novo pot. Začnejo spoštovati sebe, oblikujejo pozitivno podobo o sebi, sposobne so delati, si iskati zaposlitev, skrbeti zase in za svoje otroke.

V Sloveniji materinske domove poznamo le desetletje. V tem času se je odprlo devet domov, danes pa jih deluje osem, eden od domov se je zaprl, eden pa je v fazi ustanavljanja. Če v Sloveniji velja, da javni sektor zavzema osrednje mesto v sistemu blaginje, to za programe materinskih domov ne drži, saj je materinski dom v Ljubljani edini, ki deluje v okviru javne službe.

Na v uvodu postavljeno vprašanje »**Kakšen je odnos države do materinskih domov?**« sem z dvema pokazateljema (viri in obseg financiranja in število zaposlenih), odgovorila, da **stimulativen** in da imajo materinski domovi **velik pomen na področju izvajanja socialno varstvenih storitev**. Odstotek državnega denarja je v prihodkih programa v povprečju 75%, kar je mnogo več kot v drugih zasebnih organizacijah. Ravno tako je število zaposlenih v programih v povprečju višje kot v drugih organizacijah. Materinski domovi predstavljajo splošno družbeno

korist, katere se zavedajo ne samo izvajalci programov, ampak tudi država, ki podpira delovanje domov in spodbuja ustanovitev novih.

Drugo vprašanje se je nanašalo na **zadostno število mest v materinskih domovih** in na vprašanje nudenja pomoči vsem pomoči potrebnim. Odgovor sem iskala v primerjavi kapacitet v materinskih domovih in dejanskim stanjem zasedenosti domov. Tudi tu sem ugotovila, da so **materinski domovi polno zasedeni in da bi bilo potrebno razširiti njihovo mrežo**. Tega se zavedajo tako v samih domovih, kjer pa na žalost primanjkuje sredstev za ustanavljanje novih domov, kot tudi na državni ravni, kjer so v programu socialnega varstva sprejeli usmeritve glede razširitve mreže domov in so se zavezali, da bodo le-te sofinancirali.

Ali se bo mreža materinskih domov razširila je odvisno od različnih dejavnikov, od pripravljenosti strokovnjakov, neprofitnih organizacij, najbolj pa od zadostnih finančnih sredstev. Upam in si želim, da bo država sledila svojemu razvojnemu programu s področja socialnega varstva in še naprej stimulatивно delovala na izvajanje programov materinskih domov in pri ustanavljanju novih. V bodoče pa bi si želela, da bi bile profitne organizacije pripravljene donirati finančna sredstva neprofitnim, humanitarnim organizacijam, pa naj bo to zaradi stimulativnih davčnih olajšav (ki jih sedaj na žalost v naši državi še ni), ali pa iz človekoljubnosti in pripravljenosti pomagati.

Literatura in viri

- Bubnov-Škoberne, Anjuta (1993): Predpisi o socialnem varstvu z uvodnimi pojasnili. Časopisni zavod Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana.
- Bohinjc Rado (1993): Pojem gospodarske javne službe, pravna ureditev gospodarskega javnega sektorja. Podjetje in delo, št. 4, letnik 19, str. 238-289, Ljubljana
- Ducker F. Peter (1992): Managing the non-profit organization, practices and principles. Harper Collins Publishers, New York.
- Ferlan Istinič Marjeta (2002): Sodelovanje z nevladnimi organizacijami na področju socialnega varstva – dopolnilni program socialnega varstva »materinski domovi, varne hiše in zavetišča«. Ljubljana, z dne 17.12.2002. Republika Slovenija, Ministrstvo za družino, delo in socialne zadeve, Področje socialnih zadev.
- Ferlan Istinič Marjeta (2003): Sodelovanje z nevladnimi organizacijami na področju socialnega varstva – dopolnilni program socialnega varstva. Ljubljana, z dne maj 2003. Republika Slovenija, Ministrstvo za družino, delo in socialne zadeve, Področje socialnih zadev.
- Grošelj Urša in Smonker Tea (2001): Vloga in pomen materinskih domov, zatočišč in sorodnih organizacij v Socialni izziv, Socialna zbornica, let. 7, št. 14, Ljubljana.
- Intervju z Črnak-Meglič Andreja in Vojnovič Maja: Tudi fikus je treba plačati – Nevladne organizacije – volonterji ali profesionalci?. Delo, Sobotna priloga Dela z dne 30. avgust, 2003, str. 4, Ljubljana.
- Jerebic, Lidija (2003) v Višnjan št.1, februar 2003, Višnja gora.
- Jerebic, Lidija v Gržan, Karel (2000): Da, življenje. Družina d.o.o., Ljubljana.
- Kolarič Zinka, Meglič-Črnak Andreja, Svetlik Ivan (1995): Slovenia. Družboslovne razprave, vol. XI, št. 19-20, str. 77-94, Ljubljana.
- Kolarič Zinka, Meglič-Črnak Andreja, Vojnovič Maja (2002): Neprofitno-volonterske organizacije. FDV, Ljubljana.
- Kolarič, Zinka (1994): Neprofitno-volonterske organizacije v Sloveniji. Časopis za kritiko znanosti, let. XXII, št. 168-169, str. 107-120, Ljubljana.
- Kolarič, Zinka (1994): Vloga humanitarnih neprofitno-volonterskih organizacij v slovenskem sistemu blaginje v 90-ih letih. Časopis za kritiko znanosti, let. XXII, št. 168-169, str.143-150, Ljubljana.
- Kolarič, Zinka (2002):Različni znanstveno-teoretski pristopi k preučevanju neprofitnih organizacij v Jelovac, Dejan: Jadranje po nemirnih vodah menedžmenta nevladnih organizacij. Radio Študent Ljubljana, Študentska organizacija Univerze v Ljubljani, Visoka šola za management v Kopru.

- Kolarič, Zinka (2003): Neprofitno-volonterske organizacije in njihov razvoj – od volontarizma k profesionalizmu. Teorija in praksa, let. 40, št. 1, str. 37-56, Ljubljana.
- Materinski dom Ljubljana: Pravilnikom o sistematizaciji delovnih mest.
- Materinski dom Ljubljana: Pravilnikom o sprejemu, bivanju in odpustu iz doma.
- Materinski dom Ljubljana: Statut Materinskega doma.
- Meglič-Črnak Andreja, Vojnovič Maja (1997): Vloga in pomen neprofitnega volonterskega sektorja v Sloveniji. Družboslovne razprave, vol. XIII, št. 24-25, str. 152-178, Ljubljana.
- Mežnarič, Irma (2003): Razvoj nevladnega sektorja in dejavnosti vlade za pospeševanje razvoja nevladnih organizacij. Javna zbiranja in združenja, Zbornik referatov s strokovnega posveta, Okno uprave, let. 4, št. 8, str. 50-54, Ljubljana.
- Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve (1998): Razpisna dokumentacija: Javni razpis za sofinanciranje programov socialnega varstva in programov za podporo družini, ki jih bo MDDSZ sofinanciralo v daljšem časovnem obdobju,
- Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve (2002): Razpisna dokumentacija: Prijava na razpis za podaljšanje sofinanciranja programov socialnega varstva, kateremu v letu 2002 poteče večletno sofinanciranje
- Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve (2002): Razpisna dokumentacija: Prijava na javni razpis za sofinanciranje programov socialnega varstva v letu 2002
- Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve (2003): Anketni vprašalnik za materinske domove in zavetišča
- Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve: Končna poročila o izvajanju programov socialnega varstva v letu 2002 za Zavod Pelikan Karitas Ljubljana – program Materinski dom Škofljica in Materinski dom Višnja gora, Zavod Karitas Samaritan – Materinski dom Solkan in Dom na Cesti, Talita kum – program Materinski dom Postojna, Zavod Socio – Program Materinski dom Celje, Center za socialno delo Novo mesto – Materinski dom Novo mesto.
- Nacionalni program socialnega varstva. Uradni list Republike Slovenije, št. 31/2000, Ljubljana.
- Powell, Walter (1987): The non profit sector, a research handbook. New Haven: Yale University press. London
- Republika Slovenija, Ministrstvo za družino, delo in socialne zadeve, Področje socialnih zadev (2002): Zapisnik komisije za oceno izvajanja eksperimentalnih in razvojnih programov socialnega varstva, ki jih ministrstvo sofinancira na podlagi izbora na javnih razpisih. Št. 663-05-011/98-42, z dne 19.12.2002.
- Republika Slovenija, Ministrstvo za družino, delo in socialne zadeve, Področje socialnih zadev (2002): Zapisnik sestanka komisije za izvedbo javnega razpisa in oceno vlog za dodelitev sredstev za sofinanciranje programov socialnega varstva v letu 2002, strokovni pregled in ocena popolnih vlog s predlogom prejemnikov subvencij, dotacij in drugih transferjev. Št. 663-05-004/2002-08, z dne 24.04.2002.

- Republika Slovenija, Ministrstvo za družino, delo in socialne zadeve, Področje socialnih zadev (2003): Zapisnik komisije za oceno izvajanja eksperimentalnih in razvojnih programov socialnega varstva, ki jih ministrstvo sofinancira na podlagi izbora na javnih razpisih. Št. 663-06-001/03-24, z dne 20.10.2003
- Rink Tadeja in Lesjak Janja (2002): Diplomsko delo. FDV, Ljubljana.
- Rus, Veljko (1994): Management v neprofitnih organizacijah v Management. Didakta, str. 938-973, Radovljica.
- Rus, Veljko (2001): Podjetizacija in socializacija države. FDV, Ljubljana.
- Salamon, Lester M. in Anheier, Helmut K. (1996): The emerging nonprofit sector, an overview. Manchester University Press, Manchester, New York.
- Salamon, Lester M. in Anheier, Helmut K. (1997): Defining the nonprofit sector. Manchester University Press, Manchester, New York.
- Skupščina občine Ljubljana Vič- Rudnik: Sklep o ustanovitvi javnega zavoda materinski dom, z dne 19.5. 1992, št. 012-1/92.
- Strategija Vlade RS za sodelovanje z nevladnimi organizacijam (Osnutek)(2003), Vlada Republike Slovenije, Ljubljana.
- Svetlik, Ivan (1994): Oblikovanje skladov. Teorija in praksa, let. 31, št.11/12, str. 968-981, Ljubljana.
- Svetlik, Ivan (2002): Menedžment človeških virov v neprofitnem sektorju v Jelovac, Dejan: Jadranje po nemirnih vodah menedžmenta nevladnih organizacij. Radio Študent Ljubljana, Študentska organizacija Univerze v Ljubljani, Visoka šola za management v Kopru.
- Tičar, Bojan (1994): Statusnopravni okvir javnih gospodarskih in negospodarskih organizacij. Pravna praksa, 1994, letnik 13, številka 15, stran III – VII, Ljubljana.
- Ustava Republike Slovenije (1996). Uradni list republike Slovenije, Ljubljana.
- Virant, Grega (1998): Pravna ureditev javne uprave. Visoka upravna šola, Ljubljana.
- Vlada Republike Slovenije: Sklep o preoblikovanju Materinskega doma v javni socialno-varstveni zavod, št. 560-07/93-1/1-8.
- Zakon o društvih. Uradni list Republike Slovenije št. 60/1995, Ljubljana.
- Zakon o gospodarskih družbah. Uradni list Republike Slovenije št. 30/1993, Ljubljana.
- Zakon o javnih uslužbencih. Uradni list Republike Slovenije št. 56/2002, Ljubljana.
- Zakon o socialnem varstvu. Uradni list Republike Slovenije, št. 54/1992, 42/1994 – odločba Ustavnega sodišča št. 1/1999 in 41/1999, Ljubljana.
- Zakon o ustanovah. Uradni list Republike Slovenije št. 60/1995, Ljubljana.
- Zakon o zadrugah. Uradni list Republike Slovenije št. 13/1992, Ljubljana.
- Zakon o zavodih. Uradni list Republike Slovenije št. 12/1991, Ljubljana.
- Žnidaršič Kranjc, Alenka (1996): Ekonomika in upravljanje neprofitnih organizacij. Dej d.o.o., Postojna.
- http://pelikan.karitas.si/zavod_pelikan.htm
- <http://www.rkc.si/karitas/KP/>

Priloga A

1. Zavod Pelikan Karitas Ljubljana

Ciril Metodov trg 9

1000 Ljubljana

tel.št.: 01 548 02 85 in 080 1221

E-pošta: pelikan@karitas.si

Spletna stran: http://pelikan.karitas.si/zavod_pelikan.htm

Materinski dom Škofljica

Gumnišče 5

1291 Škofljica

Tel.št.: 01 366 77 21

E-pošta: materinski.dom@karitas.si

Materinski dom Višnja gora

Cesta na polževo 4

1294 Višnja gora

Tel.št.: 01 788 45 59

E-pošta: materinski.dom@karitas.si

2. Zavod Karitas Samarijan

Skalniška 1

5250 Solkan

tel: 05 33 00 234

spletna stran: <http://www.rkc.si/karitas/KP/>

Materinski dom Solkan

Skalniška 1

5250 Solkan

Tel.št.: 05/33-00-234

Dom na Cesti
Cesta
5270 Ajdovščina
Tel.št.: 05/364-79-64

3. Talita Kum – Zavod za pomoč materam in ostarelim Postojna

Ljubljanska 28
6230 Postojna
tel.št.: 05 720 39 84
e-pošta: talitakum-zavod@siol.net

4. Zavod Socio – Zavod za socialno varstvene dejavnosti Celje

Stanetova 4
3000 Celje
E-pošta: socio@siol.net
Tel.št.: 03 49 24 042

Materinski dom Celje
Teharska cesta 2
3000 Celje

5. Materinski dom Ljubljana

Karunova 16 a
1000 Ljubljana
Tel.št.: 01 283 37 45

6. Center za socialno delo Novo mesto

Resslova ulica 7b
7000 Novo mesto
e-pošta: ivan.gorsic@gov.si
Tel.št.: 07 393 26 40

Materinski dom Straža pri Novem mestu
Stara cesta 15
Straža pri Novem mestu

7. Center za socialno delo Maribor

Dvorakova 5
2000 Maribor
tel. št.: 02 250 66 60

Materinski dom Maribor

Priloga B

Tabela B: Sklepna tabela o Materinskih domovih v Sloveniji

Lokacija	Ustanovitelj	Vrsta neprofitne org.	Kapacitete:		Zasedenost sob na dan 30.6.2003	sofinanc. države (MDDSZ) za leto 2002	Zaposleni	
			sob e	ležišča			Delavno razmerje	Po pogodbi, prostovo- lstvo
Škopljica,	Pelikan Karitas	Zasebna	8	18	100%	82%	5	2
Višnja gora	Pelikan Karitas	Zasebna	6	13	100%			
Solkan,	Karitas Samarijan	Zasebna	8	16	100%	53%	3	16
Cesta	Karitas Samarijan	Zasebna	3	7	100%			
Postojna	Talita Kum	Zasebna	4	9	100%	61%	3	0
Celje	Sicio	Javna	4	9	25%	28%	1	1
Novo mesto	CSD Novo mesto	Zasebna	/	/	/	99%	/	/
Ljubljana	RS	Javna	10	24	100%	100%	3	1
Maribor	CSD Maribor	Javna	/	/	/	/	/	/

Vir: MDDSZ; Anketni vprašalnik za materinske domove in zatočišča in končna poročila o izvajanju programov materinskih domov v letu 2002

